

การศึกษาการตัดสินใจ ปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

การศึกษาการตัดสินใจปลูกข้าวเหลืองของเกษตรกร

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง โดยใช้แนวคิดมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scales) ในการประเมิน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยใช้แบบจำลองโลจิส (Logit model) ในการวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองปีเพาะปลูก 2566/67 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 678 ราย ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองที่สำคัญ 12 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก กำแพงเพชร ขอนแก่น ชัยภูมิ และศรีสะเกษ รวมถึงการจัดระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Focus group) ใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ น่าน และขอนแก่น เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองจากเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ปัจจัยด้านกายภาพด้านการผลิต และด้านการตลาด เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านสังคมเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ในส่วนของความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง พบว่า ความต้องการการส่งเสริมที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต ความรู้เกี่ยวกับการตลาด และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต สำหรับด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง ศูนย์ถั่วเหลืองชุมชน และเมื่อพิจารณาความต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเมล็ดพันธุ์อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น คือ อายุของเกษตรกร จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง แหล่งน้ำชลประทาน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วงวัยกลางถึงสูงวัย และเกษตรกรที่มีการใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูกเลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้ง เพราะปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำชลประทานที่ไม่เพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปรัง รวมถึงถ้าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน มีรายได้จากการผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น และมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ จะส่งผลให้โอกาสต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรมากขึ้น ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง คือ ประสบการณ์ในการทำเกษตร ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และการได้รับมาตรฐาน GAP เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์สูงจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปลูกโดยการเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีเทคโนโลยีช่วยลดการใช้แรงงาน และมีผลตอบแทนที่สูงกว่าถั่วเหลือง และมีข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงวัย ส่งผลต่อผลิตภาพของเกษตรกรลดลง นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ขายผลผลิตราคาใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ประกอบกับราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ ซึ่งอาจจะไม่สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองตามมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น

ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภาครัฐควรส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในชุมชน ควบคู่กับการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ที่มีคุณภาพ ผลผลิตต่อไร่สูง เหมาะสมกับพื้นที่และการใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว พร้อมทั้งจัดหาแหล่งน้ำสำรองและวางแผนการใช้น้ำเพื่อรองรับฤดูแล้ง นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตถั่วเหลืองตามมาตรฐานสากล สนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรและสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่สหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรควบคู่กับการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบผ่านเกษตรกรต้นแบบและการทำแปลงสาธิต รวมถึงส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกรกับโรงงานแปรรูป จัดตั้งจุดรวบรวมผลผลิต และกำหนดราคารับซื้อขั้นต่ำ รวมถึงปรับปรุงช่องทางสื่อสารให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเกษตรกร

คำสำคัญ: ถั่วเหลือง ทัศนคติของเกษตรกร ความต้องการในการส่งเสริม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง

Abstract

The study on farmers' decisions to cultivate soybeans aimed to examine farmers' attitudes toward soybean cultivation and their needs for soybean production promotion. The Likert scale was used as an instrument for attitude assessment, and the logit model was applied to analyze the factors influencing farmers' decisions to plant soybeans. Data were collected through questionnaire-based interviews with 678 soybean farmers in the 2023/2024 crop year, covering 12 major soybean cultivation provinces: Mae Hong Son, Chiang Mai, Chiang Rai, Sukhothai, Nan, Phrae, Uttaradit, Tak, Kamphaeng Phet, Khon Kaen, Chaiyaphum, and Sisaket. In addition, focus group discussions were conducted in five provinces—Mae Hong Son, Chiang Mai, Phrae, Nan, and Khon Kaen—to gather opinions on soybean production from farmers, entrepreneurs, representatives of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, and related government agencies.

The study found that farmers considered physical, production, and marketing factors to be highly important in their decisions to plant soybeans, while social factors were considered moderately important. Regarding farmers' needs for soybean production promotion, the highly important needs included knowledge related to production and marketing, as well as support for production inputs. For agricultural promotion methods, farmers expressed a high demand for group-based approaches, such as soybean large-scale farmer groups and community soybean centers. Moreover, farmers indicated that quality seeds were their highest priority among production support inputs.

The analysis revealed that factors positively influencing farmers' decisions to plant soybeans included farmers' age, the number of agricultural laborers in the household, income from soybean production, access to irrigation, and participation in government projects. This indicates that most soybean farmers are middle-aged to elderly and that those with access to irrigation tend to plant soybeans during the dry season because the available water supply is insufficient for off-season rice cultivation. Furthermore, having more agricultural laborers in the household, higher income from soybean production, and participation in government projects increase the likelihood of expanding soybean cultivation.

Conversely, factors that reduced the likelihood of planting soybeans included farming experience, farm size, and Good Agricultural Practices (GAP) certification. Farmers with greater experience tend to shift to alternative crops that use technology to reduce labor requirements and provide higher returns than soybeans. In addition, the expansion of soybean cultivation is constrained by the aging structure of farmers, which reduces labor productivity. Moreover, prices received by GAP-certified farmers are similar to those received by non-certified farmers, while soybean prices remain relatively low, resulting in limited incentives to expand production under GAP standards.

Therefore, to promote and incentivize farmers to expand soybean cultivation areas in line with the policy of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, the government should promote community-based seed production in parallel with research and development of high-quality, high-yielding varieties suitable for local conditions and mechanical harvesting. In addition, water reserves and water management during the dry season should be strengthened. Furthermore, support should be provided to farmer groups to produce soybeans in accordance with international standards, and agricultural machinery and low-interest loans should be provided to cooperatives or farmer groups. These measures should be coupled with systematic knowledge transfer through model farmers and demonstration plots. Finally, market linkages between farmers and processing factories should be promoted, along with the establishment of collection centers, a minimum price mechanism, and improvements in communication channels to reach all farmer groups

Keywords: Soybean, Farmers' Attitudes, Promotion Needs, Factors Influencing Planting Decision

คำนำ

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ทำการศึกษาการตัดสินใจปลูก ถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของ เกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของ เกษตรกร เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะไปใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของ เกษตรกร เพื่อเพิ่มผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สร้างความมั่นคงทางอาหาร และความยั่งยืน ในการผลิตสินค้าเกษตรของภาคเกษตรไทย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ที่ให้การอนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบคุณสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัด ขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดตาก จังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัด กำแพงเพชร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเชียงราย และจังหวัดศรีสะเกษ ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนใน กระบวนการเก็บข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้จนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ส่วนวิจัยเศรษฐกิจพืชน้ำมันและพืชตระกูลถั่ว
สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
ธันวาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ข)
Abstract	(ค)
คำนำ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญตารางผนวก	(ฌ)
สารบัญภาพ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 วิธีการวิจัย	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	7
2.1 การตรวจเอกสาร	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	17
3.1 การผลิตและการตลาดถั่วเหลือง	17
3.2 สภาพทั่วไปการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง	19
3.3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	22
บทที่ 4 ผลการศึกษา	33
4.1 ทักษะคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	33
4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร	40
4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลืองของผู้ที่เกี่ยวข้อง	43
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	45
5.1 สรุป	45
5.2 ข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม	53

(ข)

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	หน้า
ภาคผนวกที่ 1 ชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์	57
ภาคผนวกที่ 2 สรุปผลการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)	59
ภาคผนวกที่ 3 คำอธิบายทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	63
ภาคผนวกที่ 4 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ของกลุ่มที่ได้รับมาตรฐาน GAP และกลุ่มที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP	71
ภาคผนวกที่ 5 ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติ	83
	87

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567	4
ตารางที่ 2.1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	9
ตารางที่ 2.2 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร	10
ตารางที่ 2.3 ระดับการประเมินและการให้ค่าคะแนนในมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต	12
ตารางที่ 3.1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563/64 – 2567/68	17
ตารางที่ 3.2 ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองโลกและไทย ปี 2563 - 2567	18
ตารางที่ 3.3 การนำเข้าและส่งออกเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563 - 2567	18
ตารางที่ 3.4 ราคาเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563 - 2567	19
ตารางที่ 3.5 พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567	20
ตารางที่ 3.6 ผลผลิตต่อไร่ถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567	20
ตารางที่ 3.7 พันธุ์ถั่วเหลืองที่เกษตรกรปลูก ปีเพาะปลูก 2566/2567	21
ตารางที่ 3.8 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ ปีเพาะปลูก 2566/2567	21
ตารางที่ 3.9 ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2566/2567	21
ตารางที่ 3.10 เพศของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	22
ตารางที่ 3.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	23
ตารางที่ 3.12 ประสบการณ์ในการทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	23
ตารางที่ 3.13 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	24
ตารางที่ 3.14 รายได้จากการผลิตถั่วเหลืองของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	25
ตารางที่ 3.15 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	26
ตารางที่ 3.16 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	27
ตารางที่ 3.17 แหล่งน้ำในการเพาะปลูกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	28
ตารางที่ 3.18 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	29
ตารางที่ 3.19 การได้รับมาตรฐาน GAP ของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	30
ตารางที่ 3.20 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลืองของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	30
ตารางที่ 3.21 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร	31
ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีทัศนคติต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในภาพรวม	33
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีทัศนคติต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง	35
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อความต้องการต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในภาพรวม	36
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อความต้องการต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	38
ตารางที่ 4.5 ผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร	40

สารบัญตารางผนวก

	หน้า
ตารางผนวกที่ 3.1 คำอธิบายทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง	73
ตารางผนวกที่ 3.2 คำอธิบายความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	78
ตารางผนวกที่ 4.1 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ของกลุ่มที่ได้รับมาตรฐาน GAP และกลุ่มที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ในปีเพาะปลูก 2566/2567	85
ตารางผนวกที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรด้วยแบบจำลอง Logit	89
ตารางผนวกที่ 5.2 การหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect)	89
ตารางผนวกที่ 5.3 ผลการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation analysis)	90

(ญ)

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

หน้า

3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

ถั่วเหลืองเป็นแหล่งโปรตีนและเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมหลายประเภท ทั้งอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ส่งผลให้ความต้องการใช้ถั่วเหลืองภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลปริมาณความต้องการใช้ถั่วเหลืองในประเทศปี 2558 – 2567 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.76 ต่อปี โดยในปี 2558 มีความต้องการใช้ 2.60 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 3.89 ล้านตัน ในปี 2567 ในทางกลับกันเนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตถั่วเหลืองในประเทศมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งแต่ปี 2558 – 2567 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตถั่วเหลืองแนวโน้มลดลงร้อยละ 11.04 และร้อยละ 11.40 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ใช้แรงงานสูงในการผลิต โดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว ประกอบกับถั่วเหลืองให้ผลตอบแทนต่ำกว่าพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี เกษตรกรจึงต้องเก็บเมล็ดเพื่อทำพันธุ์เอง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของผลผลิตลดลง (วิมลรัตน์ คำขำ และคณะ, 2562 ; สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566, 2567)

จากแนวโน้มความต้องการใช้ถั่วเหลืองในอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณผลผลิตถั่วเหลืองในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ทำให้ไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศ จะเห็นได้จากปริมาณการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองของไทย ตั้งแต่ ปี 2558 – 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.91 ตามความต้องการใช้ของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น และคาดการณ์ว่าปี 2568 ประเทศไทยจะต้องนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.50 ของปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมด แบ่งเป็นความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 78.43 ร้อยละ 19.18 และร้อยละ 2.39 ตามลำดับ โดยแหล่งนำเข้าถั่วเหลืองที่สำคัญ ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ทำให้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เช่น สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อการนำเข้าถั่วเหลืองของประเทศทั้งทางด้านปริมาณและราคา (สุทิดา โพธาเจริญ, 2550 ; สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567)

ภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงผลกระทบจากการขาดแคลนผลผลิตถั่วเหลือง ที่มีต่อความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ รวมถึงการมีถั่วเหลืองที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่องในอนาคต จึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องเร่งการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกและเพิ่มผลผลิตถั่วเหลืองสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ให้มีวัตถุดิบสำรองไว้ใช้ในอุตสาหกรรม ในกรณีเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤต รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตามยุทธศาสตร์ถั่วเหลืองและความมั่นคงทางด้านอาหาร ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2579) (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564, 2565ก, 2565ข, 2566) ประกอบกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายลดพื้นที่การทำนาปรังลง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชลประทาน เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง จึงส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชชนิดอื่นที่ใช้น้ำน้อยทดแทน ซึ่งถั่วเหลืองเป็นหนึ่งในพืชฤดูแล้งที่ได้รับการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก เนื่องจากเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อยและทนแล้งได้ดี ตลอดจนใช้เป็นพืชหมุนเวียนเพื่อปรับปรุงโครงสร้างและเพิ่มคุณสมบัติของดิน นอกจากนี้ ยังช่วยลดวงจรการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้อีกด้วย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจึงมีความสนใจในการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกลำไย ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตลำไย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกลำไยของเกษตรกร รวมถึงศึกษาสภาพแวดล้อม สภาพปัญหาอุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมการผลิตลำไยของเกษตรกร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรในการเพิ่มพื้นที่ปลูกลำไย ทั้งที่เป็นการปลูกเพื่อการค้าและการปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน สร้างรายได้เพิ่มให้แก่เกษตรกร สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการใช้กลยุทธ์ ตลาดนำ-นวัตกรรมเสริม-เพิ่มรายได้ และมาตรการยกระดับสินค้าเกษตรสู่การเพิ่มรายได้ในกลุ่มสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตลำไยเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศ สนับสนุนพันธุ์ดี การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม และการเข้าถึงตลาด รวมถึงนโยบายลดพื้นที่การทำนาปรัง เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกลำไย และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตลำไย

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกลำไยของเกษตรกร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร จะสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกลำไย ปีเพาะปลูก 2566/2567 จำนวน 678 ราย รวมถึงผู้ประกอบการ สมาคม ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 พื้นที่ทำการศึกษ ทำการศึกษาในจังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกลำไยที่สำคัญ 12 จังหวัด ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก กำแพงเพชร ขอนแก่น ชัยภูมิ และศรีสะเกษ

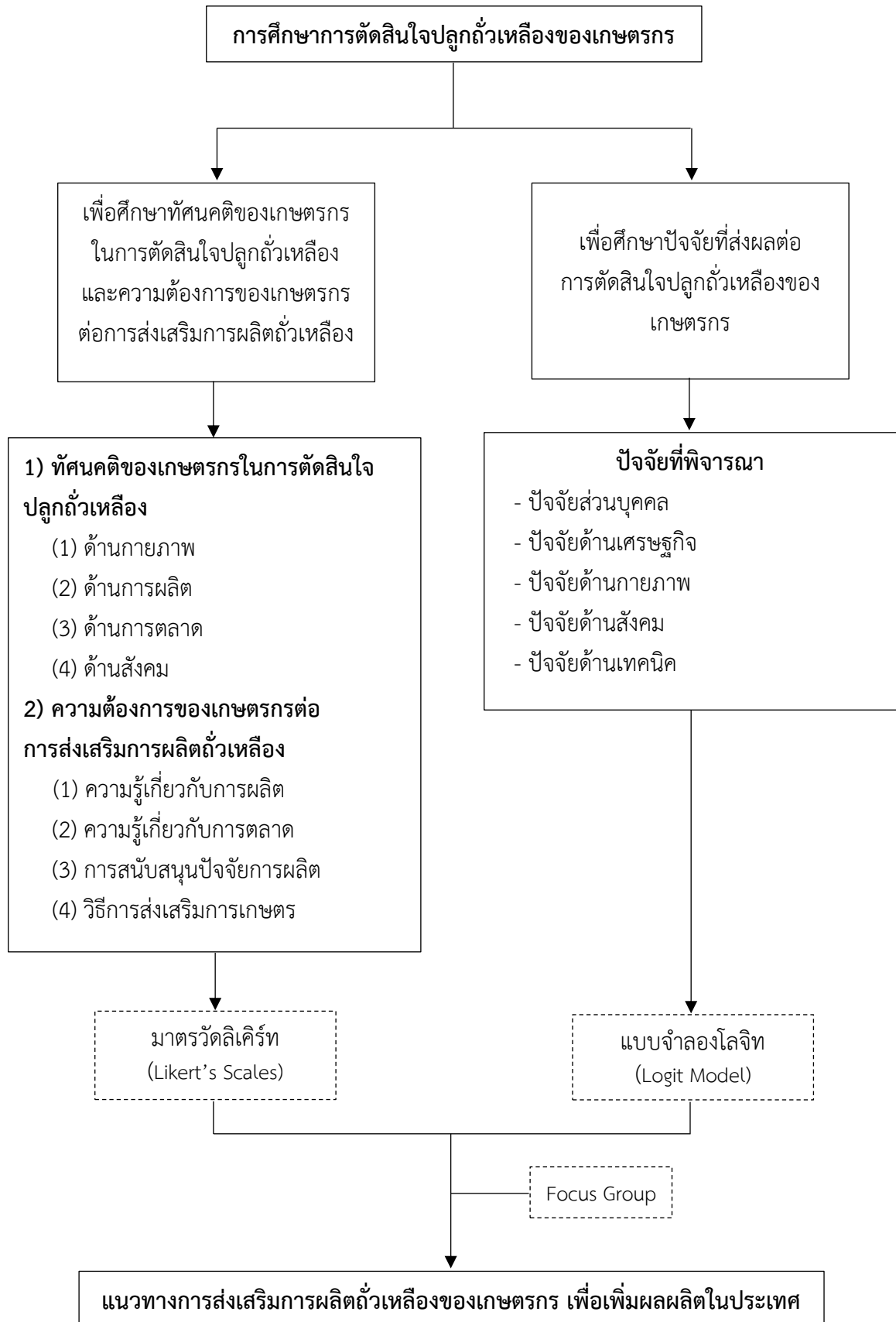
1.3.3 ระยะเวลาการศึกษา ทำการศึกษาการตัดสินใจปลูกลำไยของเกษตรกรในปีงบประมาณ 2568 (1 ตุลาคม 2567 - 30 กันยายน 2568)

1.3.4 ระยะเวลาข้อมูล ใช้ข้อมูลผู้ปลูกลำไยในปีเพาะปลูก 2566/67 (1 พฤษภาคม 2566 - 30 เมษายน 2567)

1.4 วิธีการวิจัย

1.4.1. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากความต้องการใช้ลำไยในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าลำไยจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง รวมทั้ง การเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เช่น สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อการนำเข้าลำไยของไทย ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมการปลูกลำไย เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในประเทศ โดยผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตลำไยของเกษตรกร เพื่อเพิ่มผลผลิตในประเทศ โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1) การใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended form) และแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended form) ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567 จำนวน 678 ราย ในจังหวัดที่เป็นแหล่งพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองที่สำคัญ 12 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 93.39 ของเนื้อที่เพาะปลูกของประเทศ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน 245 ราย ขอนแก่น 93 ราย เชียงใหม่ 63 ราย ชัยภูมิ 63 ราย แพร่ 47 ราย น่าน 47 ราย ตาก 42 ราย อุตรดิตถ์ 27 ราย กำแพงเพชร 24 ราย สุโขทัย 13 ราย เชียงราย 11 ราย และศรีสะเกษ 3 ราย (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 จำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567

จังหวัด	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ราย)
แม่ฮ่องสอน	2,470	245
ขอนแก่น	884	93
เชียงใหม่	627	63
ชัยภูมิ	631	63
แพร่	469	47
น่าน	380	47
ตาก	351	42
อุตรดิตถ์	150	27
กำแพงเพชร	238	24
สุโขทัย	144	13
เชียงราย	72	11
ศรีสะเกษ	32	3
รวม	6,448	678

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2567

1.2) การจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Focus group) จำนวน 5 ครั้ง ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ น่าน และขอนแก่น จังหวัดละ 1 ครั้ง เนื่องจากเป็นพื้นที่สำคัญในการปลูกถั่วเหลือง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ผู้ประกอบการ ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นทั้งหมด 67 ราย แบ่งเป็น เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง 48 ราย ผู้รวบรวมผลผลิตในพื้นที่ 10 ราย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 9 ราย โดยจะนำความคิดเห็นในการประชุมฯ มาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลือง และเพื่อให้นักวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ภาคผนวกที่ 2)

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยถั่วเหลือง ข้อมูลสถิติ และแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกการผลิตถั่วเหลืองและการตัดสินใจปลูกพืช จากเอกสารวิจัย เอกสารราชการที่เผยแพร่ และข้อมูลออนไลน์จากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องที่น่าเชื่อถือ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นต้น

1.4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) จะวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1) **สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)** ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ในการวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ข้อมูลสภาพทั่วไป และสภาพเศรษฐกิจสังคม รวมถึง ใช้การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง โดยใช้แนวคิดมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scales)

2) **สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential statistics)** เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร (ปีเพาะปลูก 2567/2568) จะวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิท (Logit model)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีข้อมูลและข้อเสนอแนะในการกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร เพื่อเพิ่มผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สร้างความมั่นคงทางอาหาร และความยั่งยืนในการผลิตสินค้าเกษตรของภาคเกษตรไทย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การตรวจเอกสาร และ 2) แนวคิดและทฤษฎี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การตรวจเอกสาร

2.1.1 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการปลูกถั่วเหลือง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในการปลูกถั่วเหลือง (เกรียงศักดิ์ สุวรรณธราดล, 2556; เยาวลักษณ์ วิริยะ, 2561 และ กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป.) พบว่า สภาพแวดล้อมภายในของถั่วเหลืองไทยมีจุดแข็ง คือ เป็นสายพันธุ์ธรรมชาติ (Non-GMO) และเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ สามารถนำมาแปรรูปได้หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการบริโภคและอาหารสัตว์ นอกจากนี้ ถั่วเหลืองยังเป็นพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อย ทนต่อสภาพแห้งแล้ง และยังเป็นพืชหมุนเวียนในการบำรุงรักษาดิน ลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชหลัก ช่วยปรับปรุงโครงสร้างดินและเสริมสร้างความสมบูรณ์ของดิน อีกทั้งเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองมีความรู้และประสบการณ์ในการเพาะปลูกถั่วเหลืองเป็นเวลานาน และในส่วนของจุดอ่อน คือ การปลูกถั่วเหลืองใช้แรงงานในการดูแลรักษาสูงกว่าพืชอื่น ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูง ไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ รวมถึงเกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการและประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ เนื่องจากเกษตรกรมีข้อจำกัดด้านอายุและการศึกษา ทำให้การยอมรับและการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการผลิตถั่วเหลืองเพื่อยกระดับคุณภาพทำได้ยาก อีกทั้งยังมีปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เนื่องจากข้อจำกัดของหน่วยงานภาครัฐในการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อจำหน่าย และภาคเอกชนไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาพันธุ์และผลิตเมล็ดพันธุ์ ทำให้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ ราคาซื้อถั่วเหลืองที่ไม่สูงใจ ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตถั่วเหลืองคุณภาพสูง

สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า โอกาสของถั่วเหลืองไทย คือ สามารถแปรรูปได้หลากหลายทั้งในระดับชุมชนและเชิงพาณิชย์ ส่งผลให้มีความต้องการใช้อย่างต่อเนื่อง และมีศักยภาพในการขยายตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยภาครัฐให้ความสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้ประเทศ เช่น มีหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองให้กับเกษตรกรที่ชัดเจนและทำงานอย่างเป็นระบบ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีกองทุนเพื่อพัฒนาการผลิตถั่วเหลือง เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลือง รวมถึงการสร้างความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน โดยมีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการปลูกถั่วเหลืองล่วงหน้ากับภาคเอกชน และในส่วนของอุปสรรค คือ ปัจจุบันประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มการแข่งขันด้านการตลาดและความผันผวนของราคาในตลาดต่างประเทศสูง รวมทั้งการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช่มาตรการทางภาษี (Non-Tariff Barriers) และการกำหนดมาตรฐานสินค้า ส่งผลต่อการนำเข้าและส่งออกของไทย นอกจากนี้ ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและการจัดการน้ำ ยังส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิตของถั่วเหลืองของไทย และการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนการปลูกพืชแข่งขัน เช่น โครงการรับจำนำข้าว ส่งผลให้เกษตรกรเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นแทน เนื่องจากมีผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกถั่วเหลือง

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการปลูกถั่วเหลืองในประเทศไทย เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตถั่วเหลือง ควรได้รับการสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร และการนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงาน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต รวมถึงช่วยลดการพึ่งพาการนำเข้าถั่วเหลืองจากต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารและเสริมสร้างความยั่งยืนในการผลิตถั่วเหลืองในประเทศในระยะยาว

2.1.2 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติการปลูกพืช

งานวิจัยของกวิณภพ ประเสริฐ (2567) ที่ศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกา ในพื้นที่อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกาในพื้นที่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีทั้งหมด 8 ด้าน โดยภาพรวมมีทัศนคติระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.05 เมื่อพิจารณาข้อย่อย พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในการตัดสินใจปลูกกาแฟด้านชีวภาพมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.38 รองลงมา คือ ด้านกายภาพ ค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านการตลาด ค่าเฉลี่ย 3.09 ด้านสังคม ค่าเฉลี่ย 2.88 ด้านการส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ย 2.86 ด้านเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ย 2.83 ด้านเทคนิค ค่าเฉลี่ย 2.82 และ ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 2.02 ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกาในอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีปัจจัย 3 ด้าน คือ รายได้ต่อปีของครัวเรือน และประสบการณ์ในการปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกา เป็นตัวแปรที่มีผลเชิงบวกระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรที่มีผลเชิงลบ คือ ระดับการศึกษา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

จากการศึกษาข้างต้น จะนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อความต้องการปลูกถั่วเหลือง ซึ่งจะศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านสังคม

2.1.3 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง พบว่า มีการวิจัยของภิรมย์ โสฬส (2557) เรื่อง การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และการดูแลรักษาในระดับมากที่สุด ด้านช่องทางการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมในระดับมาก ผ่านทางแผ่นพับ บุคคลราชการ และคู่มือ ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก คือ การสาธิต และการบรรยาย ด้านการให้บริการและการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี การจัดหาแหล่งปัจจัยการผลิตคุณภาพดีราคาถูก และการประกันราคาผลผลิต ในขณะที่การวิจัยของวิภาพร ศรีวิไชย และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกร ในอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองหลังนาในระดับมากที่สุด ต้องการด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดในเรื่องสถานการณ์ตลาดและแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตถั่วเหลืองในระดับมากที่สุด ต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ในระดับมากที่สุด และต้องการด้านวิธีการส่งเสริมในรูปแบบกลุ่มในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยของวิมลรัตน์ คำขำ ชัยชาญ วงศ์สามัญ และประภัสสร เกียรติสุนนท์ (2562) ได้ทำการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกร ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากในแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองในประเด็น การเลือกสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ($\bar{X} = 2.78$) ราคาซื้อผลผลิตถั่วเหลือง ($\bar{X} = 2.76$) การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ($\bar{X} = 2.75$) 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเจ้าหน้าที่ในประเด็น การจัดรายการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ทางวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{X} = 2.63$) การประชุมกลุ่ม ($\bar{X} = 2.60$) การเยี่ยมเกษตรกร

ที่บ้าน/ไร่ ($\bar{X} = 2.55$) และ 3) ด้านการสนับสนุนการผลิต ในประเด็นการจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิต ($\bar{X} = 2.92$) การประกันราคาผลผลิต ($\bar{X} = 2.91$) การสร้างคู่ค้าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ ($\bar{X} = 2.85$) การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง ($\bar{X} = 2.82$) และผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง และ ผลผลิตถั่วเหลืองต่อไร่ แตกต่างกันไปพบว่ามีความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

จากการศึกษาข้างต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองจากหน่วยงานภาครัฐของเกษตรกร ใน 4 ประเด็น คือ 1) ความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต 2) ความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด 3) ความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และ 4) ความต้องการได้รับการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร สามารถสรุปประเด็นที่นำมาพิจารณาได้ตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

ประเด็นที่ศึกษา/ชื่อผู้วิจัย	ภรณ์ โสฬส (2557)	วิภาพร ศรีไชย และคณะ (2562)	วิมลรัตน์ ดักข์ ชัยชาญ วงศ์สามัญ และประภัสสร เกียรติสุรนนท์ (2562)	การศึกษาครั้งนี้
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต	✓	✓	✓	✓
2. ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด		✓		✓
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	✓	✓	✓	✓
4. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	✓	✓	✓	✓

ที่มา : จากการศึกษา

2.1.4 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกพืช

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกพืชของเกษตรกร เป็นหนึ่งในประเด็นที่นักวิจัยนิยมศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของเกษตรกร จากงานวิจัยของพัฒน์พงศ์ ดีปานา (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกร อำเภอกูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยางพารา รายจ่ายต่อปีของครัวเรือน จำนวนแรงงาน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับยางพาราจากสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกร อำเภอกูเพียง จังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 และงานวิจัยของวรศรา สุนา (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีทั้งหมด 4 ปัจจัย โดยปัจจัยที่มีผลในทางบวกต่อความน่าจะเป็น ได้แก่ ประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของโครงการแปลงใหญ่ และปัจจัย

ด้านกายภาพ คือ การมีแหล่งน้ำ สำหรับปัจจัยที่มีผลในทางลบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจปลูกหม่อน เลี้ยงไหมของเกษตรกร ได้แก่ อายุ

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร จะมีงานวิจัยของสุวารี ใจดวง และณฉัตรชพงษ์ แก้วสมพงษ์ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาปีเพาะปลูก 2561/62 รุ่นที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง รุ่นที่ 2 ของเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคนิค คือ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตพืช รองลงมา คือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่ได้รับมาตรฐาน GAP ปัจจัยด้านสังคม คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการรัฐ และปัจจัยด้านกายภาพ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง รุ่นที่ 2 ของเกษตรกร ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน และประสบการณ์การทำเกษตร และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ต้นทุนของการปลูกพืชฤดูแล้งต่อไร่ และรายได้ของการปลูกพืชฤดูแล้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสาวิตรี รังสิภัทร และคณะ (2539) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ต้นทุนในการผลิตถั่วเหลือง ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง รายได้จากการขายผลผลิตถั่วเหลือง และการไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับถั่วเหลือง

จากการศึกษาข้างต้น จะนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกายภาพ คือ แหล่งน้ำ และขนาดพื้นที่การเกษตร 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ และต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง 3) ปัจจัยด้านสังคม คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ 4) ปัจจัยด้านเทคนิค คือ การได้รับมาตรฐาน GAP และการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต และ 5) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ประสบการณ์ทำการเกษตร และระดับการศึกษา เพื่อนำไปวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร สามารถสรุปปัจจัยที่นำมาศึกษาได้ตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

ปัจจัยที่จะศึกษา/ชื่อผู้วิจัย	การตัดสินใจปลูกพืชอื่น ๆ		การตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง		
	พัฒน์พงศ์ ตีปานา (2557)	วิศรา สุมา (2563)	สุวารี ใจดวง และ ณฉัตรชพงษ์ แก้วสมพงษ์ (2564)	สาวิตรี รังสิภัทร และคณะ (2539)	การศึกษารุ่นนี้
1. ปัจจัยส่วนบุคคล					
1.1 อายุ	✓	✓			✓
1.2 ประสบการณ์ทำการเกษตร		✓	✓		✓
1.3 ระดับการศึกษา	✓				✓
2. ปัจจัยกายภาพ					
2.1 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร				✓	✓
2.2 แหล่งน้ำ		✓	✓		✓

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ปัจจัยที่จะศึกษา/ชื่อผู้วิจัย	การตัดสินใจปลูกพืชอื่น ๆ		การตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง		การศึกษารั้งนี้
	พัฒนาพงศ์ ตีปานา (2557)	วริศรา สุนา (2563)	สุวารี ใจดวง และ ณิชวีร์ชพงษ์ แก้วสมพงษ์ (2564)	สาวิตรี รังสิทธิ์ และคณะ (2539)	
3. ปัจจัยเศรษฐกิจ					
3.1 จำนวนแรงงานในครัวเรือน	✓		✓		✓
3.2 รายได้				✓	✓
3.3 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง				✓	✓
4. ปัจจัยทางสังคม					
4.1 การเข้าร่วมโครงการของรัฐ		✓	✓	✓	✓
5. ปัจจัยทางเทคนิค					
5.1 การได้รับมาตรฐาน GAP			✓		✓
5.2 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต			✓		✓

ที่มา : จากการศึกษา

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 มาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scales)

การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณลักษณะที่ดี กล่าวคือ มีความตรง (Validity) ความเที่ยง (Reliability) หรือคุณลักษณะอื่น เช่น ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความไว (Sensitivity) เป็นต้น และเครื่องมือที่นิยมนำมาใช้ในการศึกษาตัวแปรที่มีลักษณะดังกล่าว คือ แบบประเมินรวมค่า (Rating Scale) (สุบิน ยุระรัช, 2565) ซึ่งในประเทศไทยนิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เนื่องจากความสะดวก วัดได้ง่าย และมีการใช้แพร่หลายในการวัดทัศนคติ ระดับความคิดเห็น ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ โดยให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกต่อคำถามนั้น (จันทร์เพ็ญ รักษธรรม, 2543) ซึ่งลักษณะของมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นข้อความคำถามหรือสถานการณ์ที่กำหนด ที่มีลักษณะเป็นการสอบถามความคิดเห็น ความรู้สึก ทัศนคติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่ต้องการวัด ซึ่งข้อความดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ และส่วนที่เป็นคำตอบที่มีการกำหนดค่าระดับความรู้สึก ความคิดเห็น ทัศนคติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออก (Aiken, 2000 และ Snaw and Wright, 1967 อ้างถึงใน รังสรรค์ โฉมยา, 2549 และ สมชาย รัตน์ทองคำ, 2556)

ตารางที่ 2.3 ระดับการประเมินและการให้ค่าคะแนนในมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท

ระดับการประเมิน	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
	คะแนน	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly Agree)	5	1
เห็นด้วย (Agree)	4	2
เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ (Uncertain)	3	3
ไม่เห็นด้วย (Disagree)	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly Disagree)	1	5

ที่มา: Noll, 1965 อ้างถึงใน จันทรเพ็ญ รัชชธรรม, 2543

จากตารางที่ 2.3 แสดงระดับการประเมินและการให้ค่าคะแนนในมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท สามารถใช้ในลักษณะที่เป็นมาตรอันดับที่ (Ordinal Rating Scale) และมาตรอันตรภาค (Interval Scale) (ละเอียด ศิลา น้อย และกันจิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562) มีการกำหนดระดับความรู้สึกหรือระดับความคิดเห็นต่อข้อความของผู้ตอบจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สามารถอธิบายได้ว่า หากเป็นข้อความทางบวก เริ่มต้นจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้คะแนน 5 4 3 2 1 ตามลำดับ ในทางกลับกัน หากเป็นข้อความทางลบ จะเรียงจาก 1 2 3 4 5 ตามลำดับ (Noll, 1965 อ้างถึงใน จันทรเพ็ญ รัชชธรรม, 2543) ในการแปลความหมายจากผลรวมคะแนนทั้งหมดของผู้ตอบ สำหรับข้อความทางบวก ถ้าได้คะแนนมาก แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ในทางตรงข้าม ถ้าได้คะแนนน้อย แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ส่วนข้อความทางลบ ถ้าผลรวมคะแนนทั้งหมดของผู้ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ในทางตรงข้าม ถ้าได้คะแนนน้อย แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้นมาก

การแปลผลมาตรประเภทอันตรภาค โดยการแทนตัวเลข 1 - 5 ในระดับความคิดเห็นและนำตัวเลขคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (มีชนิมเลขคณิต, Mean, $\bar{X}$) และกำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยขึ้น ซึ่งแต่ละช่วงของค่าเฉลี่ยจะมีค่าเท่ากัน และมีการกำหนดความหมายของช่วงค่าเฉลี่ยขึ้น การคำนวณระยะห่างของช่วง ได้จากการนำค่าพิสัย หาดด้วยจำนวนชั้นของช่วงของค่าเฉลี่ย ดังนั้น ค่าเฉลี่ยที่ได้จากค่าเกณฑ์ 5 4 3 2 1 สามารถแบ่งอันตรภาคชั้นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (ธรรมศาสตร์, 2558 และ Khazanie, R., 1996 อ้างถึงใน ละเอียด ศิลา น้อย และกันจิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น ช่วงระยะห่างเท่ากับ 0.8 ทำให้เกณฑ์ในการแปลคะแนนค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็น	ความหมาย
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

สำหรับคำอธิบายคำอธิบายทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง สามารถแสดงรายละเอียดได้ในภาคผนวกที่ 3

2.2.2 แบบจำลองโลจิท (Logit model)

แบบจำลองที่นำมาใช้วิเคราะห์ตัวแปรตามที่มีลักษณะข้อมูลแบบ 2 ทางเลือก (Binary response) ที่แสดงค่าเป็น 1 และ 0 โดยค่า 1 แสดงถึง การมีอยู่หรือการครอบครองคุณสมบัติ และค่า 0 แสดงถึงการไม่มีอยู่หรือการไม่มีคุณสมบัติ โดยพัฒนาจากแบบจำลองเชิงเส้น (Linear probability method) (Gujarati, 2004 อ้างถึงใน ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธ์, ม.ป.ป.) ดังสมการ

$$P_i = E(Y = 1|X_i) = \alpha_1 + \alpha_2 X_i$$

โดย Y คือ ตัวแปรตามที่มีลักษณะข้อมูลแบบ 2 ตัวเลือก และ X_i คือ ตัวแปรอิสระ ซึ่งแบบจำลองโลจิทมีฟังก์ชันการแจกแจงความน่าจะเป็นสะสมแบบโลจิสติกส์ ดังนี้

$$P_i = E(Y = 1|X_i) = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha_1 + \alpha_2 X_i)}} \quad (2)$$

โดย P_i คือ ความน่าจะเป็น ทั้งนี้ สามารถจัดรูปสมการใหม่ให้เข้าใจง่ายได้ ดังนี้

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{e^{Z_i}}{1 + e^{Z_i}} \quad (3)$$

โดย $Z_i = \alpha_1 + \alpha_2 X_i$ และสมการที่ (3) คือ ฟังก์ชันการแจกแจงแบบโลจิสติกส์ (Logistic distribution function) ซึ่งค่า Z_i มีค่าอยู่ระหว่าง $-\infty$ ถึง $+\infty$ ทำให้ค่า P_i มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และความสัมพันธ์ระหว่าง Z_i กับ P_i อยู่ในรูปไม่ใช่อันตรรก ทำให้ไม่สามารถประมาณค่าสมการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) จึงต้องแปลงสมการให้อยู่ในรูปเส้นตรง ดังนี้

กำหนดให้ P_i คือ ความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์หนึ่ง และ $1 - P_i$ คือ ความน่าจะเป็นที่จะไม่เกิดเหตุการณ์นั้น แสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{e^{Z_i}}{1 + e^{Z_i}} \\ 1 - P_i &= 1 - \frac{e^{Z_i}}{1 + e^{Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{Z_i}} \\ \frac{P_i}{1 - P_i} &= \frac{1 + e^{Z_i}}{1 + e^{-Z_i}} = e^{Z_i} = e^{\alpha_1 + \alpha_2 X_i} = e^{\alpha_1} \cdot e^{\alpha_2 X_i} \end{aligned} \quad (4)$$

สมการที่ (4) คือ อัตราส่วนความเป็นไปได้ (Odds ratio) ซึ่งหมายถึง อัตราส่วนความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ต่อความน่าจะเป็นว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ ต่อมาทำให้สมการ (4) อยู่ในรูป Natural log ดังนี้

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = \alpha_1 + \alpha_2 X_i \quad (5)$$

โดยที่ L_i คือ Log ของ Odds ratio และในสมการที่ (5) ทั้งตัวแปร X_i และพารามิเตอร์ α อยู่ในรูปเส้นตรงแล้ว เรียกสมการนี้ว่า Logit model ซึ่งสามารถประมาณค่าได้ ดังนี้

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = \alpha_1 + \alpha_2 X_i + u_i \quad (6)$$

โดยที่ u_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่มีการแจกแจงแบบโลจิสติกส์ และมีค่าความแปรปรวนเท่ากับ $\frac{\pi^2}{3}$ ซึ่งการประมาณค่าความน่าจะเป็นในแบบจำลองต้องใช้วิธี Maximum likelihood (ML) ดังนี้

$$\hat{L}_i = \ln\left(\frac{P_i}{1 - P_i}\right) = \hat{\alpha}_1 + \hat{\alpha}_2 X_i \quad (7)$$

เพื่อดูผลของตัวแปร X_i ต่อความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ คำนวณได้จากการหาอนุพันธ์ของสมการ (5) เทียบกับ X_i ดังนี้

$$\frac{dP_i}{dX_i} = P_i(1 - P_i)\hat{\alpha}_2 \quad (8)$$

ในกรณีที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว ให้หาอนุพันธ์ย่อย (Partial derivative) ดังนี้

$$\left.\frac{\partial P_i}{\partial X_i}\right|_{X_j} = P_i(1 - P_i)\hat{\alpha}_2 \quad (9)$$

การแปลความหมายของแบบจำลองโลจิทจะไม่เหมือนกับแบบจำลองเชิงเส้นทั่วไป ดังนั้นจึงจะต้องมีการแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองให้อยู่ในรูปผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) จากแบบจำลองโลจิท สามารถอธิบายได้ว่า หากตัวแปรอิสระมีค่าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงอย่างไร โดย Marginal effect ของแบบจำลองโลจิท ดังนี้

$$\frac{\partial p}{\partial x_i} = \beta(P)(1 - p)$$

โดยที่
$$P = \frac{\text{Exp}(B)}{1 + \text{Exp}(B)}$$

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร ได้นำแบบจำลองโลจิท (Logit model) มาใช้ในการศึกษา โดยปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกายภาพ คือ แหล่งน้ำ และขนาดพื้นที่การเกษตร 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ และต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง 3) ปัจจัยด้านสังคม คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ 4) ปัจจัยด้านเทคนิค คือ การได้รับมาตรฐาน GAP และการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต และ 5) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ประสบการณ์ทำการเกษตร และระดับการศึกษา โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

$$Y_i = \alpha + \beta_1 \text{Age}_i + \beta_2 \text{Educ}_i + \beta_3 \text{House}_i + \beta_4 \text{Exper}_i + \beta_5 \text{Inc}_i + \beta_6 \text{Cost}_i + \beta_7 \text{Farm}_i + \beta_8 \text{Water}_i + \beta_9 \text{Group}_i + \beta_{10} \text{Gap}_i + \beta_{11} \text{Tech}_i + \varepsilon_i$$

โดยที่

- Y_i คือ โอกาสในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร กำหนดให้
 $Y_i = 1$; เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป
 $Y_i = 0$; เกษตรกรตัดสินใจไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป
- α คือ ค่าคงที่ (Constant)
- β_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) โดย $i = 1, 2, 3, \dots, 12$
- ε_i คือ ความคลาดเคลื่อน (Error term)

Age	คือ อายุของเกษตรกร (ปี)
Educ	คือ จำนวนปีการศึกษาของเกษตรกร (ปี)
House	คือ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (คน)
Exper	คือ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)
Inc	คือ รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง (บาท/ปี)
Cost	คือ ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด (บาท/ไร่)
Farm	คือ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร (ไร่)
Water	คือ แหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเกษตรกรใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก และมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าเกษตรกรไม่ได้ใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก
Group	คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ เช่น โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเกษตรกรเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ และมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าเกษตรกรไม่เป็นสมาชิกโครงการของรัฐ
Gap	คือ การได้รับมาตรฐาน GAP ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเกษตรกรได้รับมาตรฐาน GAP และมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าเกษตรกรไม่ได้รับมาตรฐาน GAP
Tech	คือ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง เช่น น้ำหมักมูลสุกรเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรต่าง ๆ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเกษตรกรใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตถั่วเหลือง และมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าเกษตรกรไม่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตถั่วเหลือง

จากการทบทวนวรรณกรรมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สมการข้างต้นสามารถแสดงสมมติฐานความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

- สมมติฐานที่ 1 อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากถั่วเหลืองต้องใช้แรงงานสูงในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรสูงอายุ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่มีเทคโนโลยีและเครื่องจักรช่วยในการผลิต โดยเกษตรกรที่มีอายุสูง (เพิ่มขึ้น) จะทำให้โอกาสในการปลูกถั่วเหลืองลดลง
- สมมติฐานที่ 2 จำนวนปีการศึกษาของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง จะเลือกปลูกพืชชนิดอื่นที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรช่วยการผลิต ซึ่งสามารถลดการใช้แรงงานและได้ผลตอบแทนสูงกว่าถั่วเหลือง ทำให้โอกาสที่จะปลูกถั่วเหลืองลดลง
- สมมติฐานที่ 3 ประสบการณ์ในการทำการเกษตรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากข้อจำกัดด้านอายุและแรงงาน ทำให้เกษตรกรที่มีประสบการณ์และอายุสูงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปลูก โดยเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยลดการใช้แรงงาน และมีผลตอบแทนที่สูงกว่าถั่วเหลือง ทำให้โอกาสที่จะปลูกถั่วเหลืองลดลง
- สมมติฐานที่ 4 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากทุกกิจกรรมในการปลูกถั่วเหลืองจำเป็นต้องใช้แรงงานคนในการผลิต ดังนั้น ถ้าแรงงานเกษตรในครัวเรือนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้โอกาสที่เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นด้วย

- สมมติฐานที่ 5 รายได้จากการผลิตถั่วเหลืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากถ้ารายได้จากการปลูกถั่วเหลืองสูงขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีเงินทุนในการลงทุนปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น ทำให้โอกาสที่เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นด้วย
- สมมติฐานที่ 6 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนต่ำกว่าพืชชนิดอื่น ทำให้เมื่อต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น มีโอกาสทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลง
- สมมติฐานที่ 7 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากถั่วเหลืองมีการใช้แรงงานคนในการเพาะปลูกสูง และปัจจุบันเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการใช้แรงงาน ทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลง
- สมมติฐานที่ 8 แหล่งน้ำชลประทานมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร ถ้าเกษตรกรมีแหล่งน้ำชลประทานที่เพียงพอสำหรับปลูกพืชอื่น ๆ ในฤดูแล้ง เช่น ข้าวนาปรัง เกษตรกรก็จะตัดสินใจปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนที่มากกว่าการปลูกถั่วเหลือง ทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลง
- สมมติฐานที่ 9 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ เช่น โครงการเกษตรแปลงใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มในการผลิตและการตลาด ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองลดลง ผลผลิตถั่วเหลืองที่มีคุณภาพเพิ่ม และเกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ทำให้โอกาสที่เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น
- สมมติฐานที่ 10 การได้รับมาตรฐาน GAP มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากผลผลิตที่ได้รับมาตรฐาน GPA นั้น เป็นสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้รับมาตรฐานจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค และมีราคาสูงกว่าผลผลิตที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GPA ทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น มีโอกาสทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น
- สมมติฐานที่ 11 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง เช่น น้ำหมักมูลสุกรเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร เนื่องจากการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยในการผลิตพืชทางการเกษตร สามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านอายุ แรงงาน และลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองได้ มีโอกาสทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น

บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

3.1 สถานการณ์การผลิตและการตลาดถั่วเหลือง

3.1.1 ด้านการผลิต

จากสถานการณ์การผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยระหว่างปีเพาะปลูก 2563/64 – 2567/68 พบว่า เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 8.02 และร้อยละ 8.55 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2567/68 มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 62,722 ไร่ ลดลงจาก 66,121 ไร่ ในปี 2566/67 ร้อยละ 5.14 สอดคล้องกับการลดลงของผลผลิตถั่วเหลืองไทย โดยในปี 2567/68 มีปริมาณการผลิต 16,347 ตัน ลดลงจาก 16,899 ตัน ในปี 2566/67 ร้อยละ 3.27 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ใช้แรงงานสูงในการเพาะปลูก ประกอบกับถั่วเหลืองให้ผลตอบแทนต่ำกว่าพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ทำให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า นอกจากนี้ ผลผลิตต่อไร่ยังมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 0.58 ต่อปี เนื่องจากขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพ รวมถึงสภาพอากาศที่แปรปรวนและฝนตกไม่เป็นไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะฝนที่ตกในช่วงที่ถั่วเหลืองมีการผสมเกสร ส่งผลถึงปริมาณผลผลิตต่อไร่ คุณภาพของผลผลิต และการเพิ่มพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง (วิมลรัตน์ คำขำ และคณะ, 2562 ; สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567 ; องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2560) (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563/64 – 2567/68

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2563/64	86,011	22,800	265.08
2564/65	81,094	21,234	261.84
2565/66	78,330	20,699	264.25
2566/67	66,121	16,899	255.58
2567/68	62,722	16,347	260.63
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	- 8.02	- 8.55	- 0.58

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

3.1.2 ด้านการตลาด

จากข้อมูลด้านการตลาดของถั่วเหลือง ระหว่างปี 2563 – 2567 สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ความต้องการใช้

จากตารางที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่า ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของโลกในช่วงปี 2563 – 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.56 ต่อปี โดยในปี 2567 ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของโลกมีปริมาณ 353.15 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 331.01 ล้านตัน ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 6.69 ซึ่งสวนทางกับความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของไทยที่มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2.94 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของไทยเริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยในปี 2566 มีปริมาณความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของไทย 3.30 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 3.86 ล้านตัน ในปี 2567 คิดเป็นร้อยละ 16.97 เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม เช่น การสกัดน้ำมัน การแปรรูปอาหารสัตว์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ที่มีการใช้ถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบในการผลิตมีความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น (United States Department of Agriculture, 2025)

ตารางที่ 3.2 ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองโลกและไทย ปี 2563 - 2567

หน่วย: ล้านตัน

ปี	2563	2564	2565	2566	2567	อัตราเพิ่ม
						(ร้อยละ)
ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองโลก ^{1/}	318.16	316.69	315.6	331.01	353.15	2.56
ความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองไทย ^{2/}	4.06	4.02	3.04	3.30	3.86	- 2.94

ที่มา : 1/cmegroup, European Commission, July 2025

2/ จากการคำนวณ

2) การนำเข้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองของไทยในช่วงปี 2563-2567 พบว่า ปริมาณการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองของไทยมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2.80 ต่อปี ซึ่งสวนทางกับมูลค่าการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.89 ต่อปี เป็นผลมาจากราคาถั่วเหลืองมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 7.07 (ตารางที่ 3.4) เมื่อพิจารณาปริมาณการนำเข้าปี 2566 พบว่า ปริมาณการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองเริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากมีความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองของไทยในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2567 มีปริมาณการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลือง 3,871,096.26 ตัน เพิ่มจาก 3,284,969.04 ตัน ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 17.84 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้ากลับลดลง โดยปี 2567 มีมูลค่าการนำเข้า 68,470.48 ล้านบาท ลดลงจาก 69,955.11 ล้านบาท ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 2.12 เนื่องจากราคาถั่วเหลืองโลกปรับตัวลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากปริมาณผลผลิตของโลกที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567 ; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2565) (ตารางที่ 3.3)

3) การส่งออก

จากตารางที่ 3.3 พบว่า ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเมล็ดถั่วเหลืองของไทย ในปี 2563 - 2567 มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 39.57 และร้อยละ 29.49 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2567 มีปริมาณการส่งออก 246 ตัน มูลค่า 7.92 ล้านบาท ลดลงจาก 299 ตัน มูลค่า 10.16 ล้านบาท ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 17.84 และร้อยละ 22.07 ตามลำดับ เนื่องจากผลผลิตในประเทศมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในประเทศ

ตารางที่ 3.3 การนำเข้าและส่งออกเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563 - 2567

ปี	นำเข้า		ส่งออก	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2563	4,044,715.66	50,493.21	1,718	33.36
2564	3,996,771.95	72,611.46	942	18.84
2565	3,022,180.12	70,511.76	935	19.95
2566	3,284,969.04	69,955.11	299	10.16
2567	3,871,096.26	68,470.48	246	7.92
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	- 2.80	5.89	- 39.57	- 29.49

ที่มา : กรมศุลกากร (2568)

4) ราคาเมล็ดถั่วเหลือง

4.1) ราคาเมล็ดถั่วเหลืองโลก

ปี 2563 – 2567 ราคาเมล็ดถั่วเหลืองโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในตลาดสหรัฐอเมริกา บราซิล และอาร์เจนตินา ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ มีราคาสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.29 ร้อยละ 0.88 และร้อยละ 2.28 ต่อปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาราคาเมล็ดถั่วเหลืองโลก ปี 2567 พบว่า ราคาในสหรัฐอเมริกา บราซิล และอาร์เจนตินา กลับปรับตัวลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 23.34 ร้อยละ 17.44 และร้อยละ 22.78 ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุมาจากการขยายพื้นที่ปลูกในทวีปอเมริกาใต้และปริมาณสต็อกที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567 : ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2565) (ตารางที่ 3.4)

4.2) ราคาเมล็ดถั่วเหลืองไทย

ราคาที่เกษตรกรขายได้แบบคละเกรด ในปี 2563 – 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.07 ต่อปี โดยในปี 2566 เกษตรกรขายได้ในราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 23.33 บาท เนื่องจากมีความต้องการใช้เมล็ดถั่วเหลืองในประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการในประเทศแข่งขันกันรับซื้อเมล็ดถั่วเหลืองในประเทศ ต่อมาในปี 2567 ราคาที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวลดลงเหลือกิโลกรัมละ 20.17 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.54 เนื่องจากราคาถั่วเหลืองในตลาดโลกปรับตัวลดลง ประกอบกับผลผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรมีคุณภาพไม่ตรงตามมาตรฐาน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566, 2567) (ตารางที่ 3.4)

ราคานำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชัง ในปี 2563 – 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.89 ต่อปี โดยในปี 2567 ราคานำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชังกิโลกรัมละ 17.69 บาท ลดลงจากกิโลกรัมละ 21.30 บาท ในปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 16.95 (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 ราคาเมล็ดถั่วเหลือง ปี 2563 - 2567

ปี	2563	2564	2565	2566	2567	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ราคาเมล็ดถั่วเหลืองโลก (ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน)						
สหรัฐอเมริกา	351	505	570	527	404	3.29
บราซิล	400	536	624	516	426	0.88
อาร์เจนตินา	385	543	623	553	427	2.28
ราคาเมล็ดถั่วเหลืองไทย (บาทต่อกิโลกรัม)						
ราคาที่เกษตรกรขายได้คละเกรด	16.71	17.16	18.87	23.33	20.17	7.07
ราคานำเข้า ณ ท่าเรือเกาะสีชัง	12.51	18.17	23.33	21.30	17.69	8.89

ที่มา : cmegroup, European Commission, July 2025 และ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

3.2 สภาพทั่วไปการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

3.2.1 พื้นที่เพาะปลูก

จากการสำรวจ พบว่า ในปีเพาะปลูก 2566/2567 เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง 6 – 10 ไร่ จำนวน 313 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 46.17 รองลงมามีพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง 1 - 5 ไร่ จำนวน 224 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.04 พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง 11 – 15 ไร่ จำนวน 72 ราย หรือคิดเป็น

ร้อยละ 10.62 พื้นที่เพาะปลูก 16 – 20 ไร่ จำนวน 36 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.31 และพื้นที่เพาะปลูก ถั่วเหลืองมากกว่า 20 ไร่ จำนวน 33 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.87 (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567

พื้นที่เพาะปลูก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 - 5 ไร่	224	33.04
6 - 10 ไร่	313	46.17
11 - 15 ไร่	72	10.62
16 - 20 ไร่	36	5.31
มากกว่า 20 ไร่	33	4.87
รวม	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.2 ผลผลิตต่อไร่

จากการสำรวจ พบว่า ในปีเพาะปลูก 2566/2567 ถั่วเหลืองรุ่น 1 (ถั่วฝน) มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 284.26 กิโลกรัม ถั่วเหลืองรุ่น 2 (ถั่วแล้ง) มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 264.65 กิโลกรัม และถั่วเหลืองรวม มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 274.45 กิโลกรัม (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 ผลผลิตต่อไร่ถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567

รายการ	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
ถั่วเหลืองรุ่น 1	284.26
ถั่วเหลืองรุ่น 2	264.65
ถั่วเหลืองรวม	274.45

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.3 พันธุ์ถั่วเหลือง

จากการสำรวจ พบว่า ในปีเพาะปลูก 2566/2567 เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกถั่วเหลือง พันธุ์ตาแดงมากที่สุด จำนวน 227 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.48 ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่นิยมปลูกในจังหวัด แม่ฮ่องสอน รองลงมาพันธุ์เชียงใหม่ 60 จำนวน 225 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.19 เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูก ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ อุดรดิตถ์ ตาก และศรีสะเกษ พันธุ์ สจ.5 จำนวน 139 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 20.50 เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกในจังหวัดขอนแก่น และชัยภูมิ พันธุ์ศรีสำโรง 1 จำนวน 29 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 4.28 เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกในจังหวัดกำแพงเพชร และสุโขทัย พันธุ์ราชมงคล 1 จำนวน 17 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 2.51 และพันธุ์อื่นๆ เช่น สุโขทัย 1 สจ.4 มข.35 และพันธุ์ผสม จำนวน 41 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 6.04 (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 พันธุ์ถั่วเหลืองที่เกษตรกรปลูก ปีเพาะปลูก 2566/2567

พันธุ์ถั่วเหลือง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ตาแดง	227	33.48
เชียงใหม่ 60	225	33.19
สจ.5	139	20.50
ศรีสำโรง 1	29	4.28
ราชมงคล 1	17	2.51
อื่นๆ	41	6.04
รวม	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.4 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้

จากการสำรวจ พบว่า ในปีเพาะปลูก 2566/2567 ราคาถั่วเหลืองรุ่น 1 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 17.98 บาท ราคาถั่วเหลืองรุ่น 2 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 19.85 บาท (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ ปีเพาะปลูก 2566/2567

รายการ	ราคา (บาท/กิโลกรัม)
ถั่วเหลืองรุ่น 1	17.98
ถั่วเหลืองรุ่น 2	19.85
ถั่วเหลืองรวม	18.92

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.5 ช่องทางการจำหน่าย

จากการสำรวจ พบว่า ในปีเพาะปลูก 2566/2567 เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง จำนวน 522 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 76.99 รองลงมาขายผลผลิตให้กับสหกรณ์/แหล่งรวบรวมผลผลิต จำนวน 124 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.29 สถาบันวิจัยเมล็ดพันธุ์ จำนวน 16 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 2.36 โรงงานแปรรูป จำนวน 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 1.33 และขายเป็นเมล็ดพันธุ์ให้กับเกษตรกร จำนวน 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 1.03 (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 ช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2566/2567

พันธุ์ถั่วเหลือง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พ่อค้าคนกลาง	522	76.99
สหกรณ์/แหล่งรวบรวมผลผลิต	124	18.29
สถาบันวิจัยเมล็ดพันธุ์	16	2.36
โรงงานแปรรูป	9	1.33
เกษตรกร	7	1.03
รวม	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก 2566/2567 จำนวน 678 ราย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 525 ราย และกลุ่มเกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 153 ราย สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1) เพศของเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 387 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.08 และเป็นเพศชาย จำนวน 291 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 42.92 (ตารางที่ 3.10) เมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 307 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 58.48 และเป็นเพศชาย จำนวน 218 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 41.52 (ตารางที่ 3.10)

1.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 52.29 และเป็นเพศชาย จำนวน 73 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 47.71 (ตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.10 เพศของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

เพศ	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศชาย	218	41.52	73	47.71	291	42.92
เพศหญิง	307	58.48	80	52.29	387	57.08
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2) อายุของเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 314 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 46.31 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 247 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 36.43 (ตารางที่ 3.11) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 239 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 45.52 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 206 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 39.24 ช่วงอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 57 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.86 ช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 22 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.19 และช่วงอายุ 21 – 30 ปี จำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 0.19 (ตารางที่ 3.11)

2.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 75 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 49.02 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 41 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 26.80 ช่วงอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 23 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.03 และช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 14 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 9.15 (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

อายุ	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
21 - 30 ปี	1	0.19	0	0	1	0.15
31 - 40 ปี	22	4.19	14	9.15	36	5.31
41 - 50 ปี	57	10.86	23	15.03	80	11.80
51 - 60 ปี	206	39.24	41	26.80	247	36.43
มากกว่า 60 ปี	239	45.52	75	49.02	314	46.31
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากกว่า 40 ปี จำนวน 237 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34.96 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 31 - 40 ปี จำนวน 165 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 24.34 (ตารางที่ 3.12) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

3.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากกว่า 40 ปี จำนวน 176 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.52 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 31 - 40 ปี จำนวน 128 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 24.38 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร 21 - 30 ปี จำนวน 101 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19.24 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร 11 - 20 ปี จำนวน 79 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.05 และประสบการณ์ในการทำการเกษตร 1 - 10 ปี จำนวน 41 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.81 (ตารางที่ 3.12)

3.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากกว่า 40 ปี จำนวน 61 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 39.87 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 31 - 40 ปี จำนวน 37 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 24.18 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร 11 - 20 ปี จำนวน 27 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 17.65 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร 21 - 30 ปี จำนวน 17 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 และประสบการณ์ในการทำการเกษตร 1 - 10 ปี จำนวน 11 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.19 (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 ประสบการณ์ในการทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

ประสบการณ์ ในการทำการเกษตร	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 - 10 ปี	41	7.81	11	7.19	52	7.67
11 - 20 ปี	79	15.05	27	17.65	106	15.63
21 - 30 ปี	101	19.24	17	11.11	118	17.40

ตารางที่ 3.12 (ต่อ)

ประสบการณ์ ในการทำการเกษตร	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
31 - 40 ปี	128	24.38	37	24.18	165	24.34
มากกว่า 40 ปี	176	33.52	61	39.87	237	34.96
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

4) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 4 – 6 คน จำนวน 338 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 49.85 รองลงมามีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 1 – 3 คน จำนวน 311 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 45.87 (ตารางที่ 3.13) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 4 – 6 คน จำนวน 273 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมามีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 1 – 3 คน จำนวน 231 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 44.00 และมีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 7 – 10 คน จำนวน 21 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 (ตารางที่ 3.13)

4.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 1 - 3 คน จำนวน 80 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 52.29 รองลงมามีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 4 – 6 คน จำนวน 65 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 42.48 และมีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 7 – 10 คน จำนวน 8 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.23 (ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.13 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

จำนวนแรงงาน เกษตรในครัวเรือน	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 - 3 คน	231	44.00	80	52.29	311	45.87
4 - 6 คน	273	52.00	65	42.48	338	49.85
7 - 10 คน	21	4.00	8	5.23	29	4.28
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1) รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิตถั่วเหลืองไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน 250 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 36.87 รองลงมามีรายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 20,001 – 40,000 บาทต่อปี จำนวน 230 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.92 (ตารางที่ 3.14) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 20,001 – 40,000 บาทต่อปี จำนวน 181 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34.48 รองลงมามีรายได้จากการผลิตถั่วเหลืองไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน 180 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34.29 รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 40,001 – 60,000 บาทต่อปี จำนวน 87 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 16.57 รายได้จากการผลิตถั่วเหลืองมากกว่า 80,000 บาทต่อปี จำนวน 46 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.76 และรายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 60,001 – 80,000 บาทต่อปี จำนวน 31 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.90 (ตารางที่ 3.14)

1.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิตถั่วเหลืองไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี จำนวน 70 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 45.75 รองลงมามีรายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 20,001 – 40,000 บาทต่อปี จำนวน 49 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 32.03 รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 40,001 – 60,000 บาทต่อปี จำนวน 14 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 9.15 รายได้จากการผลิตถั่วเหลืองมากกว่า 80,000 บาทต่อปี จำนวน 11 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.19 และรายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 60,001 – 80,000 บาทต่อปี จำนวน 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.88 (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 รายได้จากการผลิตถั่วเหลืองของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

รายได้จากการผลิต ถั่วเหลือง	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
0 – 20,000 บาทต่อปี	180	34.29	70	45.75	250	36.87
20,001 – 40,000 บาทต่อปี	181	34.48	49	32.03	230	33.92
40,001 – 60,000 บาทต่อปี	87	16.57	14	9.15	101	14.90
60,001 – 80,000 บาทต่อปี	31	5.90	9	5.88	40	5.90
มากกว่า 80,000 บาทต่อปี	46	8.76	11	7.19	57	8.41
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด 1,501 – 3,000 บาทต่อไร่ จำนวน 380 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 56.05 รองลงมามีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดไม่เกิน 1,500 บาทต่อไร่

จำนวน 141 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.80 (ตารางที่ 3.15) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด 1,501 – 3,000 บาทต่อไร่ จำนวน 302 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.52 รองลงมามีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด 3,001 – 4,500 บาทต่อไร่ จำนวน 104 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19.81 มีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดไม่เกิน 1,500 บาทต่อไร่ จำนวน 101 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19.24 และต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดมากกว่า 4,500 บาทต่อไร่ จำนวน 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.43 (ตารางที่ 3.15)

2.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด 1,501 – 3,000 บาทต่อไร่ จำนวน 78 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 50.98 รองลงมามีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดไม่เกิน 1,500 บาทต่อไร่ จำนวน 40 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 26.14 มีต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด 3,001 – 4,500 บาทต่อไร่ จำนวน 30 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19.61 และต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดมากกว่า 4,500 บาทต่อไร่ จำนวน 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.27 (ตารางที่ 3.15)

ตารางที่ 3.15 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสดของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

ต้นทุนการผลิต ถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
0 – 1,500 บาทต่อไร่	101	19.24	40	26.14	141	20.80
1,501 – 3,000 บาทต่อไร่	302	57.52	78	50.98	380	56.05
3,001 – 4,500 บาทต่อไร่	104	19.81	30	19.61	134	19.76
มากกว่า 4,500 บาทต่อไร่	18	3.43	5	3.27	23	3.39
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.3 ปัจจัยด้านกายภาพ

1) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

1.1) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1 - 10 ไร่ จำนวน 375 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 55.31 รองลงมามีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 11 - 20 ไร่ จำนวน 197 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 29.06 (ตารางที่ 3.16) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

(1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1 - 10 ไร่ จำนวน 300 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมามีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 11 - 20 ไร่ จำนวน 143 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 27.24 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 21 - 30 ไร่ จำนวน 46 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.76

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมากกว่า 40 ไร่ จำนวน 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.81 และขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 31 - 40 ไร่ จำนวน 16 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.05 (ตารางที่ 3.16)

(2) เกษตรกรปลูกไม้ถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1 - 10 ไร่ จำนวน 75 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 49.02 รองลงมา มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 11 - 20 ไร่ จำนวน 54 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 35.29 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 21 - 30 ไร่ จำนวน 16 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.46 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 31 - 40 ไร่ จำนวน 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.27 และขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมากกว่า 40 ไร่ จำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 1.96 (ตารางที่ 3.16)

1.2) ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 1 - 5 ไร่ จำนวน 318 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 46.90 รองลงมา มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 6 - 10 ไร่ จำนวน 219 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 32.30 (ตารางที่ 3.16) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

(1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 1 - 5 ไร่ จำนวน 234 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 44.57 รองลงมา มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 6 - 10 ไร่ จำนวน 174 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.14 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 11 - 15 ไร่ จำนวน 61 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.62 และขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 16 - 20 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ จำนวน 28 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.33 (ตารางที่ 3.16)

(2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 1 - 5 ไร่ จำนวน 84 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 54.90 รองลงมา มีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 6 - 10 ไร่ จำนวน 45 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 29.41 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 11 - 15 ไร่ จำนวน 11 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.19 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง 16 - 20 ไร่ จำนวน 8 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.23 และขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองมากกว่า 20 ไร่ จำนวน 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 3.27 (ตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.16 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

รายการ	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด						
1 - 10 ไร่	300	57.14	75	49.02	375	55.31
11 - 20 ไร่	143	27.24	54	35.29	197	29.06
21 - 30 ไร่	46	8.76	16	10.46	62	9.14
31 - 40 ไร่	16	3.05	5	3.27	21	3.10
มากกว่า 40 ไร่	20	3.81	3	1.96	23	3.39
รวม	525	100	153	100	678	100
ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง						
1 - 5 ไร่	234	44.57	84	54.90	318	46.90
6 - 10 ไร่	174	33.14	45	29.41	219	32.30

ตารางที่ 3.16 (ต่อ)

รายการ	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
11 - 15 ไร่	61	11.62	11	7.19	72	10.62
16 - 20 ไร่	28	5.33	8	5.23	36	5.31
มากกว่า 20 ไร่	28	5.33	5	3.27	33	4.87
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2) แหล่งน้ำในการเพาะปลูก

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำชนิดอื่น เช่น แม่น้ำ/ห้วยน้ำ อ่างเก็บน้ำ น้ำบาดาล จำนวน 315 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 46.46 รองลงมาเป็นการใช้น้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน จำนวน 222 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 32.74 (ตารางที่ 3.17) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำชนิดอื่น เช่น แม่น้ำ/ห้วยน้ำ อ่างเก็บน้ำ น้ำบาดาล จำนวน 265 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 50.48 รองลงมาเป็นการใช้น้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน จำนวน 198 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.71 และการใช้น้ำฝน จำนวน 62 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.81 (ตารางที่ 3.17)

2.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน จำนวน 79 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 51.63 รองลงมาเป็นการใช้แหล่งน้ำชนิดอื่น เช่น แม่น้ำ/ห้วยน้ำ อ่างเก็บน้ำ น้ำบาดาล จำนวน 50 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 32.68 และการใช้จากแหล่งน้ำชลประทาน จำนวน 24 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.69 (ตารางที่ 3.17)

ตารางที่ 3.17 แหล่งน้ำในการเพาะปลูกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

แหล่งน้ำ ในการเพาะปลูก	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งน้ำชลประทาน	198	37.71	24	15.69	222	32.74
แหล่งน้ำชนิดอื่น	265	50.48	50	32.68	315	46.46
น้ำฝน	62	11.81	79	51.63	141	20.80
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.4 ปัจจัยด้านสังคม

1) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 426 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 62.83 และเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิตถั่วเหลือง เช่น โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มถั่วเหลืองระดับหมู่บ้าน

จำนวน 252 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.17 (ตารางที่ 3.18) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ถั่วเหลือง จำนวน 311 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 59.24 และเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิตถั่วเหลือง เช่น โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มถั่วเหลืองระดับหมู่บ้าน จำนวน 214 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 40.76 (ตารางที่ 3.18)

1.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ถั่วเหลือง จำนวน 115 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 75.16 และเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผลิตถั่วเหลือง เช่น โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มถั่วเหลืองระดับหมู่บ้าน จำนวน 38 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 24.84 (ตารางที่ 3.18)

ตารางที่ 3.18 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

การเข้าร่วม โครงการของรัฐ	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เข้าร่วม	214	40.76	38	24.84	252	37.17
ไม่เข้าร่วม	311	59.24	115	75.16	426	62.83
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.5 ปัจจัยด้านเทคนิค

1) การได้รับมาตรฐาน GAP

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 617 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 91.00 และได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 61 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 9.00 (ตารางที่ 3.19) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 482 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 91.81 และได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 43 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.19 (ตารางที่ 3.19)

1.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 135 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 88.24 และได้รับมาตรฐาน GAP ถั่วเหลือง จำนวน 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.76 (ตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.19 การได้รับมาตรฐาน GAP ของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

การได้รับมาตรฐาน GAP	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ได้รับมาตรฐาน GAP	43	8.19	18	11.76	61	9.00
ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP	482	91.81	135	88.24	617	91.00
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง เช่น เครื่องพ่นเมล็ดพันธุ์ โดรนพ่นยา รถเก็บเกี่ยว น้ำหมักเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี จำนวน 376 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 55.46 และไม่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 302 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 44.54 (ตารางที่ 3.20) และเมื่อพิจารณาเกษตรกรออกเป็นแต่ละกลุ่ม สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1) เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง เช่น เครื่องพ่นเมล็ดพันธุ์ โดรนพ่นยา รถเก็บเกี่ยว น้ำหมักเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี จำนวน 305 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 58.10 และไม่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 220 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 41.90 (ตารางที่ 3.20)

2.2) เกษตรกรไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 82 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 53.59 และใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 71 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 46.41 (ตารางที่ 3.20)

ตารางที่ 3.20 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลืองของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี	ปลูก		ไม่ปลูก		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ใช้	305	58.10	71	46.41	376	55.46
ไม่ใช้	220	41.90	82	53.59	302	44.54
รวม	525	100	153	100	678	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.6 การตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

จากการสอบถามเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 678 ราย พบว่า เกษตรกรที่ตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 525 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.43 เนื่องจากเกษตรกรปลูกถั่วเหลืองมานานจนเป็นวิถีชีวิต เป็นรายได้เสริม พื้นที่เหมาะสมกับการปลูกถั่วเหลือง และมีการดูแลรักษาที่ไม่ยุ่งยากเมื่อเทียบกับพืชอื่น ในขณะที่เกษตรกรที่ตัดสินใจไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 153 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.57 เนื่องจากเกษตรกรมีการเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า เช่น

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวนาปรัง ถั่วลิสง รวมถึงราคาผลผลิตในฤดูกาลที่ผ่านมาไม่ดี ทำให้ตัดสินใจไม่ปลูกต่อ สำหรับขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร พบว่า จากเกษตรกรที่ตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป จำนวน 525 ราย ส่วนใหญ่ตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในพื้นที่เท่าเดิม จำนวน 440 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 83.81 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่เพาะปลูก 1 – 10 ไร่ รองลงมาเกษตรกรตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง จำนวน 43 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.19 และเกษตรกรตัดสินใจเพิ่มพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง จำนวน 42 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.00 (ตารางที่ 3.21)

ตารางที่ 3.21 ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร

ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ลดลง	42	8.00
เท่าเดิม	440	83.81
เพิ่มขึ้น	43	8.19
รวม	525	100

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร จะแบ่งการนำเสนอผลการศึกษา 3 ส่วน คือ 1) ทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร และ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลืองของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 ทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

การศึกษาทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scales) เป็นเครื่องมือในการศึกษาเพื่อกำหนดค่าระดับความคิดเห็น ทศนคติ หรือความต้องการของเกษตรกร สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.1 ทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง

จากการศึกษาทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ปัจจัยด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.89 อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ย 3.51 อยู่ในระดับมาก และ 4) ปัจจัยด้านสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.1) สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีทศนคติต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในภาพรวม

ทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ปัจจัยด้านกายภาพ	3.89	มาก
2. ปัจจัยด้านการผลิต	3.60	มาก
3. ปัจจัยด้านการตลาด	3.51	มาก
4. ปัจจัยด้านสังคม	3.39	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.60	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

1) ปัจจัยด้านกายภาพ

จากผลการศึกษาทศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.89 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ลักษณะพื้นที่ปลูกมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก โดยจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีการระบายน้ำดี ไม่มีน้ำขัง จะช่วยลดการเน่าเสียของเมล็ดพันธุ์ และความเสี่ยงจากโรคพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก ซึ่งแหล่งน้ำที่เพียงพอมีความจำเป็นต่อการปลูกถั่วเหลืองหลังนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากน้ำมีผลโดยตรงต่อการงอก การออกดอก และการสร้างเมล็ดของถั่วเหลือง 3) ลักษณะดินที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย

3.88 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะต้องมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และ 4) สภาพอากาศที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.82 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะต้องมีปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอในช่วงติดฝักและสร้างเมล็ด รวมทั้งการมีอุณหภูมิที่เหมาะสมในช่วงเพาะปลูกเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อนจัดหรือเย็นจัด มีผลทำให้ต้นถั่วเหลืองชะงักการเจริญเติบโตและปริมาณผลผลิตลดลงได้

2) ปัจจัยด้านการผลิต

จากผลการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ปัจจัยด้านการผลิต ที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก และไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ย 3.75 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชน้อยกว่าพืชชนิดอื่น เช่น ข้าว อ้อย 2) แรงงานที่ใช้ในการปลูกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก ซึ่งในบางพื้นที่ เช่น แม่ฮ่องสอน ไม่สามารถใช้รถเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองได้ เนื่องจากพื้นที่ปลูกอยู่บนที่สูง มีลักษณะเป็นเนิน ไม่เหมาะสมกับการใช้รถเก็บเกี่ยว ทำให้แรงงานคนยังมีความสำคัญต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต 3) เครื่องมือและเครื่องจักรกลมีเพียงพอ หาง่าย มีค่าเฉลี่ย 3.56 อยู่ในระดับมาก ซึ่งในปัจจุบันหลายพื้นที่ เช่น เชียงใหม่ สุโขทัย มีการใช้รถเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองที่ถูกดัดแปลงจากรถเกี่ยวข้าวมาใช้ ทำให้มีการใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวลดลง และ 4) เงินทุน/แหล่งเงินทุนเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกถั่วเหลือง

3) ปัจจัยด้านการตลาด

จากผลการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.51 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) มีตลาดรับซื้อแน่นอน มีค่าเฉลี่ย 3.75 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้เกษตรกรในการผลิตถั่วเหลือง โดยส่วนใหญ่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง สหกรณ์/แหล่งรวบรวมผลผลิต และสถาบันวิจัยเมล็ดพันธุ์ 2) ราคาผลผลิตดี มีค่าเฉลี่ย 3.55 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากราคาผลผลิตที่สูง สามารถช่วยจูงใจให้เกษตรกรเลือกปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น 3) กำไร/ผลตอบแทนที่ดี มีค่าเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับมาก ซึ่งเกิดจากราคาผลผลิตดี จะส่งผลให้รายได้ภาคการเกษตรที่เพิ่มขึ้น และ 4) การรับรู้ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนการผลิตถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร

4) ปัจจัยด้านสังคม

จากผลการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง พบว่า ปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ความสนใจของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.85 อยู่ในระดับมาก 2) การสืบต่อจากครอบครัว บรรพบุรุษ มีค่าเฉลี่ย 3.62 อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตที่มีการปลูกถั่วเหลืองมานาน 3) การได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน/ผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.38 อยู่ในระดับปานกลาง 4) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน มีค่าเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง อย่างเช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารป้องกันกำจัดแมลง 5) การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน มีค่าเฉลี่ย 3.24 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร 6) การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับปลูกถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.18 อยู่ในระดับปานกลาง และ 7) การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะช่วยเพิ่มองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

นอกจากนี้ จากการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group) พบว่า เกษตรกรให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง คือ ราคาและนโยบายของพืชชนิดอื่น เนื่องจากราคาถั่วเหลือง

ที่เกษตรกรขายได้ ถือว่าอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับราคาถั่วลันเตา รวมถึงนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการปลูก ถั่วเหลืองไม่สร้างแรงจูงใจที่มากพอ เนื่องจากเกษตรกรจะให้ความสนใจกับพืชที่มีนโยบายอุดหนุนหรือ ประกันราคามากกว่า เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูก ถั่วเหลืองลดลง

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีทัศนคติต่อการตัดสินใจปลูก ถั่วเหลือง

ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ปัจจัยด้านกายภาพ		
1.1 ลักษณะพื้นที่ปลูกมีความเหมาะสม	3.98	มาก
1.2 ลักษณะดินที่เหมาะสม	3.88	มาก
1.3 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกเพียงพอ	3.90	มาก
1.4 สภาพอากาศที่เหมาะสม	3.82	มาก
เฉลี่ย	3.89	มาก
2. ปัจจัยด้านการผลิต		
2.1 แรงงานที่ใช้ในการปลูกเพียงพอ	3.63	มาก
2.2 การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก และไม่ซับซ้อน	3.75	มาก
2.3 เครื่องมือและเครื่องจักรกลมีเพียงพอ หาง่าย	3.56	มาก
2.4 เงินทุน/แหล่งเงินทุนเพียงพอ	3.44	มาก
เฉลี่ย	3.60	มาก
3. ปัจจัยด้านการตลาด		
3.1 ราคาผลผลิตดี	3.55	มาก
3.2 กำไร/ผลตอบแทนที่ได้ดี	3.45	มาก
3.3 การรับรู้ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา	3.28	ปานกลาง
3.4 มีตลาดรับซื้อแน่นอน	3.75	มาก
เฉลี่ย	3.51	มาก
4. ปัจจัยด้านสังคม		
4.1 ความสนใจของตนเอง	3.85	มาก
4.2 การสืบต่อจากครอบครัว บรรพบุรุษ	3.62	มาก
4.3 การได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน/ผู้นำชุมชน	3.38	ปานกลาง
4.4 การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับปลูกถั่วเหลือง	3.18	ปานกลาง
4.5 การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองจากผู้เชี่ยวชาญ	3.17	ปานกลาง
4.6 การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน	3.24	ปานกลาง
4.7 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน	3.28	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.39	ปานกลาง
ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง	3.60	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

สรุปทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในภาพรวม (ตารางที่ 4.1) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านการผลิต และปัจจัยด้านการตลาด ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละปัจจัยด้านสังคม (ตารางที่ 4.2) พบว่า นโยบายของภาครัฐในส่งเสริมการปลุกถั่วเหลือง คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปลุกถั่วเหลือง การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลุกถั่วเหลืองจากผู้เชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมการปลุกถั่วเหลืองในปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจที่มากพอที่ทำให้เกษตรกรปลุกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น

4.1.2 ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

จากการศึกษาความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.70 อยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก 2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด มีค่าเฉลี่ย 3.81 อยู่ในระดับมาก 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.32 อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.3) สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลุกถั่วเหลืองที่มีต่อความต้องการต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในภาพรวม

ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต	3.76	มาก
2. ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด	3.81	มาก
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	3.92	มาก
4. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	3.32	ปานกลาง
4.1 การส่งเสริมมวลชน	3.00	ปานกลาง
4.2 การส่งเสริมรายบุคคล	3.37	ปานกลาง
4.3 การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.59	มาก
เฉลี่ย	3.70	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก 2) อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.01 อยู่ในระดับมาก 3) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช มีค่าเฉลี่ย 3.96 อยู่ในระดับมาก 4) การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก 5) การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.47 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเครื่องจักรกลสำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงการปรับระดับพื้นที่เพื่อให้สามารถไถรถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก มีค่าเฉลี่ย 3.19 อยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้ทราบถึงกำไรและผลตอบแทนที่แท้จริง

2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.81 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ราคาซื้อขายผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก 2) เกณฑ์คุณภาพมาตรฐานการรับซื้อ เมล็ดถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก เพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงการผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด 3) สถานการณ์ตลาดถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก 4) แหล่งรับซื้อผลผลิตถั่วเหลืองในไทย มีค่าเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก เพื่อเพิ่มทางเลือกในการขายผลผลิตให้กับเกษตรกร และ 5) แหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ในระดับมาก อย่างเช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารป้องกันกำจัดแมลง

3) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) เมล็ดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ และมีผลผลิตต่อไร่สูง 2) สารป้องกันกำจัดแมลง มีค่าเฉลี่ย 4.08 อยู่ในระดับมาก 3) ปุ๋ย มีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก 4) เงินทุนการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในระดับมาก เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการผลิตถั่วเหลือง 5) แหล่งน้ำในการเพาะปลูก มีค่าเฉลี่ย 3.70 อยู่ในระดับมาก เพื่อลดต้นทุนการสูบน้ำและมีน้ำเพียงพอตลอดการเพาะปลูก 6) อุปกรณ์การเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.64 อยู่ในระดับมาก และ 7) เครื่องจักรกลการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเครื่องจักรกลสำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดการสูญเสียจากการเก็บเกี่ยวและสิ่งเจือปน เช่น ดิน หรือเปลือกถั่วเหลือง

4) ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.32 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1) การส่งเสริมมวลชน ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านวิธีการส่งเสริมมวลชนในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) วิทยุกระจายเสียง มีค่าเฉลี่ย 3.21 อยู่ในระดับปานกลาง 2) สิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ/คู่มือ) มีค่าเฉลี่ย 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง 3) การประกวด มีค่าเฉลี่ย 2.90 อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) การประชาสัมพันธ์ออนไลน์มีค่าเฉลี่ย 2.76 อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์

4.2) การส่งเสริมรายบุคคล พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านวิธีการส่งเสริมรายบุคคลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.37 อยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่ นา มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับมาก และ 2) การติดต่อทางโทรศัพท์ มีค่าเฉลี่ย 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง

4.3) การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.59 อยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การประชุมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก 2) การจัดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก 3) การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) มีค่าเฉลี่ย 3.46 อยู่ในระดับมาก และ 4) การจัดงานวันเกษตรกร (Field days) มีค่าเฉลี่ย 3.41 อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ จากการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group) พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองเพิ่มเติม คือ 1) การส่งเสริมการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ภายในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ได้ง่าย ลดต้นทุนการผลิต และลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับราคาซื้อขายล่วงหน้าก่อนถึงฤดูกาลเพาะปลูก เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน 3) การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาดจากภาครัฐ ซึ่งภาครัฐควรมีบทบาทในการพัฒนาและสร้างระบบตลาดสำหรับผลผลิตถั่วเหลืองให้มีเสถียรภาพมากขึ้น เช่น การจัดตั้งตลาดกลางสำหรับการซื้อขายถั่วเหลืองในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค หรือการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้รับซื้อ และ 4) มาตรการประกันราคาถั่วเหลือง โดยรูปแบบโครงการจะมีลักษณะเดียวกับสินค้าเกษตรชนิดอื่น เช่น ข้าว หรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคา และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นในระยะยาว

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อความต้องการต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต		
1.1 การคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก	4.18	มาก
1.2 อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม	4.01	มาก
1.3 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	3.96	มาก
1.4 การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม	3.74	มาก
1.5 การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร	3.47	มาก
1.6 การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก	3.19	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.76	มาก
2. ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด		
2.1 ราคาซื้อขายผลผลิต	4.04	มาก
2.2 แหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิต	3.72	มาก
2.3 เกณฑ์คุณภาพมาตรฐานการรับซื้อเมล็ดถั่วเหลือง	3.80	มาก
2.4 แหล่งรับซื้อผลผลิตถั่วเหลืองในไทย	3.74	มาก
2.5 สถานการณ์ตลาดถั่วเหลือง	3.76	มาก
เฉลี่ย	3.81	มาก
3. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต		
3.1 เมล็ดพันธุ์	4.36	มากที่สุด
3.2 สารป้องกันกำจัดแมลง	4.08	มาก
3.3 ปุ๋ย	4.06	มาก
3.4 อุปกรณ์การเกษตร	3.64	มาก
3.5 เครื่องจักรกลการเกษตร	3.63	มาก
3.6 เงินทุนการผลิต	4.00	มาก
3.7 แหล่งน้ำในการเพาะปลูก	3.70	มาก
เฉลี่ย	3.92	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร		
4.1 การส่งเสริมมวลชน		
- สิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ/คู่มือ)	3.12	ปานกลาง
- การประชาสัมพันธ์ออนไลน์	2.76	ปานกลาง
- วิทยุกระจายเสียง (Radio Programs)	3.21	ปานกลาง
- การประกวด	2.90	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.00	ปานกลาง
4.2 การส่งเสริมรายบุคคล		
- การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่นา	3.57	มาก
- การติดต่อทางโทรศัพท์	3.17	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.37	ปานกลาง
4.3 การส่งเสริมแบบกลุ่ม		
- การประชุมกลุ่ม	3.76	มาก
- การจัดฝึกอบรม	3.73	มาก
- การจัดงานวันเกษตรกร (Field days)	3.41	มาก
- การจัดทัศนศึกษา (Field Trip)	3.46	มาก
เฉลี่ย	3.59	มาก
เฉลี่ยทั้งหมด	3.32	ปานกลาง
ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง	3.70	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

สรุปความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในภาพรวม (ตารางที่ 4.3) พบว่า ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต ความรู้เกี่ยวกับการตลาด และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง หรือศูนย์ถั่วเหลืองชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิภากร ศรีวิไชย และคณะ (2562) เนื่องจากการรวมกลุ่มดังกล่าวจะสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพในการผลิตให้กับเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น รถเก็บเกี่ยว ถั่วเหลือง ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการผลิตซึ่งกันและกัน และเมื่อพิจารณาความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในแต่ละข้อ (ตารางที่ 4.4) พบว่า มีเพียงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของภิรมย์ โสฬส (2557) โดยเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูก และราคาไม่แพง ทั้งในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่ายและการส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์โดยการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ภายในพื้นที่ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในช่วงฤดูฝนมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และความต้องการสูง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนามีราคาแพง รวมถึงมีความต้องการถั่วเหลืองพันธุ์ใหม่ทดแทนพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งจะต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ทนต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน มีอัตราการงอกสูง เมล็ดใหญ่ ฝักตก และฝักถั่วเหลืองข้อแรกอยู่สูงจากระดับพื้นดินเพียงพอที่จะสามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(ความสูงประมาณ 15 – 17 เซนติเมตร) ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีผลผลิตต่อไร่สูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร จะวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิท (Logit model) โดยวัดจากการตัดสินใจปลูกในฤดูกาลถัดไป (ปีเพาะปลูก 2567/2568) ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป 525 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.43 และเกษตรกรตัดสินใจไม่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป 153 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.57

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร ได้แก่ อายุของเกษตรกร (Age) ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (Exper) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (House) รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง (Inc) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (Farm) แหล่งน้ำชลประทาน (Water) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ (Group) และการได้รับมาตรฐาน GAP (Gap) โดยตัวแปรทั้งหมดมีระดับนัยสำคัญสถิติที่ 0.05 ขึ้นไป (ตารางที่ 4.5) และตัวแปรทั้งหมดไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation) (ตารางผนวกที่ 5.3)

ตารางที่ 4.5 ผลการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

ปัจจัย	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	p-Value	Marginal Effect
1. ปัจจัยส่วนบุคคล				
1.1 อายุของเกษตรกร	Age	0.039	0.006***	0.0061
1.2 จำนวนปีการศึกษา	Educ	0.051	0.118	0.0080
1.3 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	Exper	-0.020	0.036**	-0.0031
1.4 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน	House	0.183	0.009***	0.0285
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ				
2.1 รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง	Inc	0.007	0.036**	0.0011
2.2 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองที่เป็นเงินสด	Cost	0.128	0.179	0.0198
3. ปัจจัยด้านกายภาพ				
3.1 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	Farm	-0.020	0.009***	-0.0032
3.2 แหล่งน้ำชลประทาน	Water	1.138	0.000***	0.1570
4. ปัจจัยด้านสังคม				
4.1 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ	Group	0.648	0.006***	0.0956
5. ปัจจัยด้านเทคนิค				
5.1 การได้รับมาตรฐาน GAP	Gap	-1.206	0.001***	-0.2403
5.2 การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตถั่วเหลือง	Tech	0.203	0.319	-0.0318

หมายเหตุ : **, *** แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.01

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 4.5 เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกร สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) อายุของเกษตรกร (Age) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ 0.0061 หมายความว่า ถ้าอายุของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 1 ปี ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.61 ซึ่งผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรในการประชุม Focus group เนื่องจากคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยมักเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ และผลตอบแทนที่สูงกว่าการทำเกษตร ทำให้เกษตรกรผู้ปลุกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงวัย ซึ่งจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลุกถั่วเหลืองมีอายุเฉลี่ย 59.03 ปี โดยเป็นเกษตรกรที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 516 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.74 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด และมีประสบการณ์ปลุกถั่วเหลืองเฉลี่ย 27.97 ปี นอกจากนี้ ถั่วเหลืองยังเป็นพืชที่ดูแลรักษาง่ายกว่าพืชอื่น เช่น ข้าวนาปรัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรสูงอายุเลือกปลุกถั่วเหลือง

2) ประสบการณ์ในการทำเกษตร (Exper) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ -0.0031 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำเกษตรลดลง 1 ปี ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลงร้อยละ 0.31 ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์สูงจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูก โดยเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยลดการใช้แรงงาน และมีผลตอบแทนที่สูงกว่าถั่วเหลือง

3) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (House) ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ 0.0285 หมายความว่า ถ้าจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 ราย ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.85 ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากทุกกิจกรรมในการปลุกถั่วเหลืองจำเป็นต้องใช้แรงงานคนในการผลิต ดังนั้น ถ้าแรงงานเกษตรในครัวเรือนมีจำนวนเพิ่มขึ้น จะทำให้ลดต้นทุนค่าแรงงานจ้างในการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิต

4) รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง (Inc) ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ 0.0011 หมายความว่า ถ้ารายได้จากการผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น 1,000 บาท ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.11 ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากถ้ารายได้จากการปลุกถั่วเหลืองสูงขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีเงินทุนในการลงทุนปลุกถั่วเหลืองมากขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (Farm) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ -0.0032 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 ไร่ ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลงร้อยละ 0.32 ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากถั่วเหลืองมีการใช้แรงงานคนในการเพาะปลูกสูง และเกษตรกรผู้ปลุกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงวัย ซึ่งส่งผลต่อผลิตภาพของเกษตรกรลดลง และเป็นข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลุกถั่วเหลือง โดยจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลุกถั่วเหลืองส่วนใหญ่จะมีขนาดพื้นที่ปลุกถั่วเหลืองไม่เกิน 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.20 ของจำนวนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

6) แหล่งน้ำชลประทาน (Water) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ 0.1570 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.70 ซึ่งผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ถ้าเกษตรกรมีแหล่งน้ำชลประทานที่เพียงพอสำหรับปลูกพืชอื่น ๆ ในฤดูแล้ง เช่น ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะตัดสินใจปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนที่มากกว่าการปลุกถั่วเหลือง แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผลการศึกษานี้จะมีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับข้อคิดเห็นจากการสอบถามเกษตรกรถึงเหตุผลในการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรที่ใช้

แหล่งน้ำชลประทาน ซึ่งพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีการใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่ เลือกลงถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากมีปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ เช่น ฝนทิ้งช่วงและอุณหภูมิสูงขึ้นที่เกิดจากเอลนีโญ ทำให้ปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำชลประทานน้อย ในขณะที่เดียวกัน เกษตรกรในบางพื้นที่จะมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวนาปรัง ก็ต่อเมื่อพิจารณาแล้วว่าปริมาณน้ำในชลประทานเพียงพอต่อการเพาะปลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองแทนการปลูกข้าวนาปรังเพราะเป็นพืชใช้น้ำน้อย และสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรได้

7) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ (Group) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ 0.0956 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ เช่น โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.56 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมแบบกลุ่มมากกว่าการส่งเสริมมวลชนและการส่งเสริมรายบุคคล (ตารางที่ 4.3) เนื่องจากการรวมกลุ่มสามารถสร้างความร่วมมือและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้กับเกษตรกรได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น รถเก็บบ่เกี่ยวถั่วเหลือง ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการผลิตซึ่งกันและกัน รวมถึงสามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกร ต่อผู้รวบรวมผลผลิตและผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตได้

8) การได้รับมาตรฐาน GAP (Gap) มีผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) เท่ากับ -0.2403 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรได้รับมาตรฐาน GAP ส่งผลให้โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลงร้อยละ 24.03 ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ถ้าผลผลิตได้รับมาตรฐาน GAP เกษตรกรจะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่ได้รับมาตรฐาน GAP นั้น เป็นสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้รับมาตรฐานจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค และอาจมีราคาสูงกว่าผลผลิตที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GPA แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ขายผลผลิตได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 18.82 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ที่ขายผลผลิตได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 18.92 บาท โดยเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP และไม่ตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป ขายผลผลิตได้เฉลี่ย กิโลกรัมละ 17.49 บาท ซึ่งต่ำกว่าเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP และตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไป และเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP (ตารางที่ 3.19 และภาคผนวกที่ 4) จะเห็นได้ว่าราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองตามมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดีมีหลายขั้นตอน อาจส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง และแสดงให้เห็นว่าราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอายุของเกษตรกร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร แหล่งน้ำชลประทาน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ และการได้รับมาตรฐาน GAP เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ร้อยละ 99 โดยอายุของเกษตรกร จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง แหล่งน้ำชลประทาน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ เป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปมากขึ้น ในขณะที่ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และการได้รับมาตรฐาน GAP เป็นปัจจัยเชิงลบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาบางส่วนของสุวารี ใจดวง และ ณฉัตรพงษ์ แก้วสมพงษ์ (2564) ซึ่งมีผลการศึกษาที่ว่าจำนวนแรงงานเกษตรกรในครัวเรือน รายได้จากการปลูกพืชฤดูแล้ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่ได้รับมาตรฐาน GAP เป็นปัจจัย

เชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง รุ่นที่ 2 มากขึ้น ในขณะที่การใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก เป็นปัจจัยเชิงลบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง รุ่นที่ 2 ลดลง

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลืองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.3.1 เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

1) ราคาผลผลิตถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ และไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง และเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า

2) การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของผลผลิต เช่น เมล็ดมีขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาต่ำกว่ามาตรฐาน นอกจากนี้ เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลือง หลังนามีราคาแพง เนื่องจากเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ปลูกในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และมีความต้องการสูง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

3) เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงเครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยเฉพาะรถเก็บเกี่ยวผลผลิต เพราะเกษตรกรมีการใช้รถเก็บเกี่ยวผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง หรือการใช้บริการของภาคเอกชน เนื่องจากเครื่องจักรมีราคาสูง รวมถึงไม่สามารถเข้าถึงรถเก็บเกี่ยวที่ถูกออกแบบมาเพื่อเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง โดยเฉพาะ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องตัดแปลงรถเกี่ยวข้าวเพื่อนำมาใช้เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ส่งผลให้ผลผลิตเสียหายประมาณร้อยละ 30 เนื่องจากลักษณะของรถเกี่ยวข้าวไม่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกและลักษณะต้นของถั่วเหลือง

4) นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมปลูกถั่วเหลืองไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ยังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย เมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น เช่น เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปรังได้รับการสนับสนุนไร่ละ 1,000 บาท หรือการประกันราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรขาดความมั่นใจในการวางแผนผลิตถั่วเหลืองในระยะยาว

5) ต้นทุนต่อไร่ในการผลิตถั่วเหลืองค่อนข้างสูง ซึ่งค่าใช้จ่ายหลักคือค่าเมล็ดพันธุ์และค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรไม่มีเงินทุนมากพอที่ปลูกเต็มพื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่ เกษตรกรบางรายเลือกที่จะไม่ปลูกพืชเพื่อให้สอดคล้องกับเงินทุน ทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง

6) เกษตรกรบางรายมีแปลงถั่วเหลืองอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก ซึ่งในการเพาะปลูกหากขาดน้ำโดยเฉพาะช่วงการพัฒนารากและการสร้างเมล็ดของถั่วเหลือง จะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดถั่วเหลือง ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องสูบน้ำเพื่อใช้ในแปลงถั่วเหลือง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าน้ำมันและค่าแรงในการสูบน้ำ

7) การรับรู้ราคาซื้อขายถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปมีความล่าช้า ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะรู้ราคาในช่วงใกล้การเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร รวมถึงการตัดสินใจเลือกปลูกพืชด้วย

8) สภาพอากาศแปรปรวนและฝนตกไม่เป็นไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะเมื่อฝนตกในช่วงที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตถั่วเหลือง ส่งผลให้เมล็ดถั่วเหลืองเสียหายจากความชื้น รวมถึงคุณภาพเมล็ดและผลผลิตต่อไร่ลดลง

4.3.2 ผู้รวบรวมผลผลิตในพื้นที่

1) คุณภาพของเมล็ดถั่วเหลืองที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายไม่เป็นไปตามมาตรฐานการรับซื้อของโรงงานถั่วเหลือง มีสิ่งเจือปนและมีความชื้นเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงงานกำหนด รวมถึงเกษตรกรจำหน่ายให้ผู้รวบรวมในรูปแบบคละเมล็ด เนื่องจากเกษตรกรขาดกระบวนการคัดเมล็ดและทำความสะอาดผลผลิตเบื้องต้นก่อนการจำหน่าย ส่งผลทำให้ราคาซื้อขายของเกษตรกรต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการรับซื้อ นอกจากนี้ เมล็ดถั่วเหลืองมีขนาดเล็ก ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพและสภาพอากาศแปรปรวน

2) ผู้รวบรวมเพื่อส่งโรงงานแปรรูป/โรงงานแปรรูปที่รับซื้อผลผลิตโดยตรงมีน้อยราย และเป็นผู้กำหนดราคาซื้อ ทำให้เกษตรกรและผู้รวบรวมผลผลิตไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ส่งผลต่อราคาซื้อของเกษตรกร

3) สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตแล้วเหลือจากเกษตรกรและจำหน่ายผลผลิตให้โรงงานอุตสาหกรรม ประสบปัญหาขาดแคลนเครื่องจักรที่ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดแล้วเหลือ ก่อนจำหน่ายให้โรงงาน โดยเฉพาะเครื่องร่อนแล้วเหลือเพื่อคัดแยกสิ่งเจือปนและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตให้ได้ตามมาตรฐานก่อนจำหน่าย ทำให้ถูกหักลดค่าความชื้นและสิ่งเจือปน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับราคาที่สหกรณ์และเกษตรกรจะได้รับ นอกจากนี้ ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตแล้วเหลือจะออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ลานตากไม่เพียงพอกับปริมาณแล้วเหลือ ส่งผลให้สหกรณ์ต้องเปิดรับซื้อเป็นช่วง ๆ

4.3.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1) ทักษะและพฤติกรรมของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความคุ้นชินกับการปลูกแล้วเหลือแบบดั้งเดิม โดยอาศัยประสบการณ์และวิธีการที่ถ่ายทอดกันในชุมชน ส่งผลต่อการยอมรับและการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตแล้วเหลือน้อย รวมถึงเกษตรกรไม่มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดแล้วเหลือก่อนจำหน่าย เช่น การคัดแยก หรือการทำความสะอาด เป็นต้น เพื่อให้ได้ราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมองว่าเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ซ้ำซ้อน และต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ทั้งด้านแรงงาน เวลา และต้นทุนในการปฏิบัติ

2) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่นโยบายหรือมาตรการการส่งเสริมการปลูกแล้วเหลือยังไม่รวดเร็วและทั่วถึง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงสูงวัย ช่องทางการรับข่าวสารส่วนใหญ่จะเป็นวิทยุกระจายเสียง และไม่ได้ติดตามข่าวสารจากช่องทางสื่อออนไลน์ที่เป็นช่องทางหลักที่หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ใช้เผยแพร่ข่าวสาร

3) นโยบายของภาครัฐในส่งเสริมการปลูกแล้วเหลือยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย และไม่มีมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนและครอบคลุม เช่น การประกันราคา หรือการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกปลูกพืชของเกษตรกร นอกจากนี้ เกษตรกรมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับพืชอื่นที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่ชัดเจนและต่อเนื่องมากกว่า เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อย เป็นต้น ส่งผลให้แล้วเหลือถูกจัดอยู่ในฐานะพืชรอง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง โดยใช้แนวคิดมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scales) เป็นเครื่องมือในการศึกษา และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยใช้แบบจำลองโลจิส (Logit model) เป็นเครื่องมือในการศึกษา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองปีเพาะปลูก 2566/67 ผ่านแบบสอบถาม จำนวน 678 ราย ในพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองที่สำคัญ 12 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก กำแพงเพชร ขอนแก่น ชัยภูมิ และศรีสะเกษ รวมถึงการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Focus group) ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ น่าน และขอนแก่น โดยผลการศึกษาที่ได้จะสามารถใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร เพื่อเพิ่มผลผลิตในประเทศ

5.1.1 ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

1) ทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง

1.1) ปัจจัยด้านกายภาพ

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.89 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ลักษณะพื้นที่ปลูกมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก 2) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก 3) ลักษณะดินที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.88 อยู่ในระดับมาก และ 4) สภาพอากาศที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.82 อยู่ในระดับมาก

1.2) ปัจจัยด้านการผลิต

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการผลิตที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.60 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก และไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ย 3.75 อยู่ในระดับมาก 2) แรงงานที่ใช้ในการปลูกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก 3) เครื่องมือและเครื่องจักรกลมีเพียงพอ หาง่าย มีค่าเฉลี่ย 3.56 อยู่ในระดับมาก และ 4) เงินทุน/แหล่งเงินทุนเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

1.3) ปัจจัยด้านการตลาด

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.51 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) มีตลาดรับซื้อแน่นอน มีค่าเฉลี่ย 3.75 อยู่ในระดับมาก 2) ราคาผลผลิตดี มีค่าเฉลี่ย 3.55 อยู่ในระดับมาก 3) กำไร/ผลตอบแทนที่ได้ดี มีค่าเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับมาก และ 4) การรับรู้ราคาถั่วเหลืองในปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนการผลิตถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปของเกษตรกร

1.4) ปัจจัยด้านสังคม

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ย

มากที่สุด คือ 1) ความสนใจของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.85 อยู่ในระดับมาก 2) การสืบต่อจากครอบครัว บรรพบุรุษ มีค่าเฉลี่ย 3.62 อยู่ในระดับมาก 3) การได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน/ผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.38 อยู่ในระดับปานกลาง 4) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน มีค่าเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง 5) การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน มีค่าเฉลี่ย 3.24 อยู่ในระดับปานกลาง 6) การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับปลุกถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.18 อยู่ในระดับปานกลาง และ 7) การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลุกถั่วเหลืองจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองในภาพรวม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านการผลิต และปัจจัยด้านการตลาด ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละปัจจัยด้านสังคม พบว่า นโยบายของภาครัฐในส่งเสริมการปลุกถั่วเหลือง คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับปลุกถั่วเหลือง การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลุกถั่วเหลืองจากผู้เชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลุกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมการปลุกถั่วเหลืองในปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจที่มากพอที่ทำให้เกษตรกรปลุกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น

2) ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

2.1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก 2) อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.01 อยู่ในระดับมาก 3) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช มีค่าเฉลี่ย 3.96 อยู่ในระดับมาก 4) การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก 5) การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.47 อยู่ในระดับ และ 6) การจัดทำบัญชี/บันทึกข้อมูลการปลูก มีค่าเฉลี่ย 3.19 อยู่ในระดับปานกลาง

2.2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.81 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ราคารับซื้อผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก 2) เกณฑ์คุณภาพมาตรฐานการรับซื้อเมล็ดถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก 3) สถานการณ์ตลาดถั่วเหลือง มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก 4) แหล่งรับซื้อผลผลิตถั่วเหลืองในไทย มีค่าเฉลี่ย 3.74 อยู่ในระดับมาก และ 5) แหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ในระดับมาก อย่างเช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารป้องกันกำจัดแมลง

2.3) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) เมล็ดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและมีผลผลิตต่อไร่สูง 2) สารป้องกันกำจัดแมลง มีค่าเฉลี่ย 4.08 อยู่ในระดับมาก 3) ปุ๋ยมีค่าเฉลี่ย 4.06 อยู่ในระดับมาก 4) เงินทุนการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.00 อยู่ในระดับมาก 5) แหล่งน้ำในการเพาะปลูก มีค่าเฉลี่ย 3.70 อยู่ในระดับมาก 6) อุปกรณ์การเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.64 อยู่ในระดับมาก และ 7) เครื่องจักรกลการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก

2.4) ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

จากผลการศึกษา พบว่า ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.32 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

(1) การส่งเสริมมวลชน ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านวิธีการส่งเสริมมวลชนในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.00 อยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) วิทยุกระจายเสียง มีค่าเฉลี่ย 3.21 อยู่ในระดับปานกลาง 2) สิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ/คู่มือ) มีค่าเฉลี่ย 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง 3) การประกวด มีค่าเฉลี่ย 2.90 อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.76 อยู่ในระดับปานกลาง

(2) การส่งเสริมรายบุคคล ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านวิธีการส่งเสริมรายบุคคลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.37 อยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่/นา มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับมาก และ 2) การติดต่อทางโทรศัพท์ มีค่าเฉลี่ย 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง

(3) การส่งเสริมแบบกลุ่ม ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง ด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.59 อยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การประชุมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก 2) การจัดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 3.73 อยู่ในระดับมาก 3) การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) มีค่าเฉลี่ย 3.46 อยู่ในระดับมาก และ 4) การจัดงานวันเกษตร (Field days) มีค่าเฉลี่ย 3.41 อยู่ในระดับมาก

สรุปความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในภาพรวม พบว่า ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการผลิต ความรู้เกี่ยวกับการตลาด และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต สำหรับวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง หรือศูนย์ถั่วเหลืองชุมชน เนื่องจากการร่วมกลุ่มดังกล่าวช่วยสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพในการผลิตให้กับเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น รถเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการผลิตซึ่งกันและกัน และเมื่อพิจารณาความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในแต่ละข้อ พบว่า มีเพียงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูก และราคาไม่สูง ทั้งในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่ายและการส่งเสริมผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ภายในพื้นที่ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในช่วงฤดูฝนมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และความต้องการสูง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนามีราคาแพง รวมถึงมีความต้องการถั่วเหลืองพันธุ์ใหม่ทดแทนพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งจะต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ทนต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน มีอัตราการงอกสูง เมล็ดใหญ่ ฝักดก และฝักถั่วเหลืองข้อแรกอยู่สูงจากระดับพื้นดินเพียงพอที่จะสามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีผลผลิตต่อไร่สูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น

5.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร ได้แก่ 1) อายุของเกษตรกร 2) ประสบการณ์ในการทำเกษตร 3) จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน 4) รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง 5) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 6) แหล่งน้ำชลประทาน 7) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ และ 8) การได้รับมาตรฐาน GAP โดยปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น คือ อายุของเกษตรกร

จำนวนแรงงานเกษตรกรในครัวเรือน รายได้จากการผลิตถั่วเหลือง แหล่งน้ำชลประทาน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ ซึ่งมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.0061 0.0285 0.0011 0.1570 และ 0.0956 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วงวัยกลางถึงสูงวัย และเกษตรกรที่มีการใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก เลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้ง เพราะปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำชลประทานที่ไม่เพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองเพราะเป็นพืชใช้น้ำน้อย รวมถึงถ้าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานเกษตรกรในครัวเรือน มีรายได้จากการผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น และมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐ เช่น โครงการแปลงใหญ่ จะส่งผลให้โอกาสในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรมากขึ้น ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง คือ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และการได้รับมาตรฐาน GAP ซึ่งมีค่า Marginal effect เท่ากับ -0.0031 -0.0032 และ -0.2403 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์สูง จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปลูกโดยการเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยลดการใช้แรงงาน และมีผลตอบแทนที่สูงกว่าถั่วเหลือง ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงวัย ส่งผลต่อผลิตภาพของเกษตรกรลดลง และเป็นข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ขายผลผลิตได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.82 บาท ใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ที่ขายผลผลิตได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 18.92 บาท ประกอบกับราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ ซึ่งอาจจะไม่สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองตามมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น รวมถึงขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐาน GAP มีความเข้มงวด อาจส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง และแสดงให้เห็นว่าราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลืองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1) ราคาผลผลิตถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ และไม่มีคุณภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากคุณภาพของผลผลิตไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการรับซื้อเมล็ดถั่วเหลืองของโรงงาน เช่น ขนาดเมล็ด ความชื้น สิ่งเจือปน เป็นต้น ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากเมล็ดพันธุ์ไม่มีคุณภาพ สภาพอากาศแปรปรวน และพฤติกรรมของเกษตรกรที่ขายผลผลิตในรูปแบบคละเมล็ด ซึ่งไม่มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดถั่วเหลืองก่อนจำหน่าย เช่น การคัดแยก หรือการทำความสะอาด ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรได้รับต่ำกว่าราคารับซื้อที่กำหนด นอกจากนี้ ผู้รวบรวมเพื่อส่งโรงงานแปรรูป/โรงงานแปรรูปที่รับซื้อผลผลิตโดยตรงมีน้อยราย และเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อ ทำให้เกษตรกรและผู้รวบรวมผลผลิตไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา

2) การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของผลผลิต เช่น เมล็ดมีขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาต่ำกว่ามาตรฐาน นอกจากนี้ เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนามีราคาแพง เนื่องจากมีปริมาณจำกัดและความต้องการสูง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

3) เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยเฉพาะรถเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้รถเก็บเกี่ยวผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง หรือการใช้บริการของภาคเอกชน เนื่องจากเครื่องจักรมีราคาแพง รวมถึงเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงเครื่องจักรที่ถูกออกแบบมา

เพื่อเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองโดยเฉพาะ จึงจะต้องตัดแปลงรถเกี่ยวข้าวเพื่อนำมาใช้เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ทำให้ผลผลิตเสียหาย

4) เกษตรกรบางส่วนมีแปลงถั่วเหลืองอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก ซึ่งในการเพาะปลูกหากขาดน้ำโดยเฉพาะช่วงการพัฒนาฝักและการสร้างเมล็ดของถั่วเหลือง จะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดถั่วเหลือง ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องสูบน้ำเพื่อใช้ในแปลงถั่วเหลือง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าน้ำมันและค่าแรงในการสูบน้ำ

5) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่นโยบายหรือมาตรการการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองของภาครัฐยังไม่รวดเร็วและทั่วถึง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงสูงวัย ช่องทางการรับข่าวสารส่วนใหญ่จะเป็นวิทยุกระจายเสียง และไม่ได้ติดตามข่าวสารจากช่องทางสื่อออนไลน์ที่เป็นช่องทางหลักที่หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ใช้เผยแพร่ข่าวสาร จึงทำให้การรับรู้ราคาซื้อขายถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปมีความล่าช้า ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรรับรู้ราคาในช่วงใกล้การเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร รวมถึงการตัดสินใจเลือกปลูกพืชด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 การส่งเสริมการตลาด

1) จากผลการศึกษาที่ว่า การได้รับมาตรฐาน GAP เป็นปัจจัยเชิงลบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ขายผลผลิตได้ในราคาใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ประกอบกับราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ ซึ่งอาจจะไม่สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองตามมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น และแสดงให้เห็นว่าราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลือง พบว่า ราคาผลผลิตถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงพอ และไม่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากส่งผลทำให้ต่อรายได้ของเกษตรกรไม่เพียงพอ อีกทั้งผู้รวบรวมเพื่อส่งโรงงานแปรรูป/โรงงานแปรรูปที่รับซื้อผลผลิตโดยตรงมีน้อยราย ซึ่งเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อ ทำให้เกษตรกรและผู้รวบรวมผลผลิตไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ดังนั้น ภาครัฐควรจัดการระบบตลาดโดยการสนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์กับโรงงานแปรรูปหรือผู้รับซื้อโดยตรง รวมถึงการส่งเสริมให้มีการตั้งจุดรวบรวมผลผลิตถั่วเหลืองในพื้นที่ และการเพิ่มราคารับซื้อขั้นต่ำของโรงงานแปรรูป เพื่อให้ราคาขายที่เกษตรกรขายได้สูงขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบถึงราคารับซื้อขั้นต่ำ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกร รวมถึงการปรับขั้นตอนการขอการรับรองมาตรฐาน GAP ให้เหมาะสมสำหรับถั่วเหลือง เพิ่มราคารับซื้อถั่วเหลืองที่ได้รับ GAP หรือการรับซื้อโดยตรงกับโรงงานแปรรูป เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น

2) จากผลการศึกษาที่ว่า รายได้จากผลผลิตถั่วเหลืองและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการของรัฐเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรจะขายผลผลิตในรูปแบบคละเมล็ด ซึ่งไม่มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดถั่วเหลืองก่อนจำหน่าย เช่น การคัดแยก หรือการทำความสะอาด ส่งผลให้ราคาขายที่เกษตรกรได้รับต่ำกว่าราคารับซื้อที่กำหนด ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรผลิตถั่วเหลืองตามมาตรฐานสากล เช่น เกณฑ์มาตรฐานการรับซื้อของโรงงาน มาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล มาตรฐานระบบการรับรองสินค้าแฟร์เทรด (Fair trade) รวมถึงการฝึกอบรมและถ่ายทอด

องค์ความรู้อย่างเป็นระบบ โดยการจัดการฝึกอบรมเกษตรกรผ่านการจัดทำแปลงสาธิต เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตถั่วเหลืองที่มีคุณภาพ ลดสิ่งเจือปน และการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ ควรมีการนำเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการผลิตถั่วเหลืองมาถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อจูงใจให้เกษตรกรผลิตถั่วเหลืองตามเกณฑ์การรับซื้อ ทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีขึ้น และมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

5.2.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยี

1) เมล็ดพันธุ์

จากผลการศึกษาความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์มากที่สุด เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในช่วงฤดูฝนมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และความต้องการสูง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนามีราคาแพง รวมถึงมีความต้องการถั่วเหลืองพันธุ์ใหม่ทดแทนพันธุ์ดั้งเดิม ซึ่งจะต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ผลผลิตต่อไร่สูง ทนต่อสภาพอากาศที่แปรปรวน และฝักถั่วเหลืองข้อแรกอยู่สูงจากระดับพื้นดินเพียงพอที่จะสามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เองภายในชุมชน เพื่อลดต้นทุนการผลิตจากการพึ่งพาแหล่งเมล็ดพันธุ์จากภายนอก และสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองให้เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพอากาศ ควรเร่งพัฒนาพันธุ์ถั่วเหลืองที่ให้ผลผลิตสูง เมล็ดใหญ่ ฝักถั่วเหลืองข้อแรกอยู่สูงจากพื้นดินเหมาะกับการใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว และมีความทนทานต่อภาวะน้ำท่วมขังหรือฝนตกในช่วงเก็บเกี่ยว เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีผลผลิตต่อไร่สูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น รวมถึงสนับสนุนให้มีการจัดทำแปลงทดลองเปรียบเทียบพันธุ์ในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเองได้

2) เครื่องจักรกลทางการเกษตร

จากผลการศึกษา พบว่า อายุของเกษตรกรเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงสูงวัย ซึ่งส่งผลต่อผลิตภาพการผลิตลดลง ในขณะที่ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นปัจจัยเชิงลบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองลดลง เนื่องจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการขยายพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง เพราะถั่วเหลืองมีการใช้แรงงานคนในการเพาะปลูกสูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องจักรกลทางการเกษตรเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการทดแทนแรงงาน โดยในปัจจุบันเกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยเฉพาะรถเก็บเกี่ยวผลผลิต เนื่องจากเครื่องจักรมีราคาแพง รวมถึงเกษตรกรไม่มีเครื่องจักรที่ถูกออกแบบมาเพื่อเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองโดยเฉพาะ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ถึงแม้ว่าภาคเอกชนจะมีการสร้างเครื่องจักรที่ถูกออกแบบเพื่อเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองโดยเฉพาะอยู่แล้ว แต่เกษตรกรยังคงดัดแปลงรถเกี่ยวข้าวเพื่อนำมาใช้เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง เนื่องจากเครื่องจักรดังกล่าวมีราคาแพง และเกษตรกรต้องปรับพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้เครื่องจักร ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการเพาะปลูก เครื่องจักรดังกล่าวจึงไม่เป็นที่นิยม รวมทั้งภาครัฐไม่ได้ให้การส่งเสริมอย่างจริงจัง ด้วยถั่วเหลืองเป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น ดังนั้น ควรสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรให้กลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์และสนับสนุนเงินทุน หรือสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรในการจัดหาเครื่องจักรที่เหมาะสมกับการปลูกและเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง เพื่อทดแทนการใช้แรงงาน รวมถึงภาครัฐควรส่งเสริมเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับถั่วเหลือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บเกี่ยว เหมาะสมกับลักษณะพืชและพื้นที่เพาะปลูก เพื่อลดความสูญเสียของผลผลิต

3) แหล่งน้ำทางการเกษตร

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำชลประทานเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรที่มีการใช้แหล่งน้ำชลประทานในการเพาะปลูก เลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้ง เพราะปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำชลประทานที่ไม่เพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปรัง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะปลูกถั่วเหลืองเพราะเป็นพืชใช้น้ำน้อย แต่อย่างไรก็ตาม จากปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลือง พบว่า เกษตรกรบางส่วนมีแปลงถั่วเหลืองอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก โดยถั่วเหลืองเป็นพืชที่มีความต้องการน้ำในช่วงการสร้างฝักและเมล็ด ซึ่งส่งผลต่อปริมาณผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดถั่วเหลือง ดังนั้น การวางแผนการจัดการน้ำและพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกเป็นสิ่งสำคัญ ภาครัฐควรมีนโยบายจัดหาแหล่งน้ำสำรองและพัฒนาระบบชลประทานขนาดเล็กในพื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลือง ตลอดจนส่งเสริมการวางแผนใช้น้ำร่วมกันในระดับชุมชน เพื่อให้สามารถเพาะปลูกได้อย่างต่อเนื่องในฤดูแล้ง

5.2.3 การพัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร

จากปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลือง พบว่า การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่นโยบายหรือมาตรการการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองยังไม่รวดเร็วและทั่วถึง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงสูงวัย และไม่ได้ติดตามข่าวสารจากช่องทางสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของเกษตรกร รวมถึงช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐควรปรับปรุงช่องทางการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองให้ครอบคลุมและเข้าถึงเกษตรกรกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรสูงอายุที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารจากสื่อออนไลน์ เช่น ผ่านวิทยุกระจายเสียง สิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ/คู่มือ) หรือหน่วยงานเกษตรในพื้นที่

บรรณานุกรม

- กรมศุลกากร. (2568). *รายงานสถิติ (Online)*. สืบค้นข้อมูลวันที่ 28 มิถุนายน 2568 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://www.customs.go.th>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ยุทธศาสตร์ถั่วเหลือง ปี 2553 – 2556. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.agriman.doae.go.th/home/agri1/agri1.3/strategics_2554/02_Soybean.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 มกราคม 2567).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566, 31 ตุลาคม). *กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเสริมเกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อยทดแทนการทำนาปรัง ชูสร้างสมดุลภาคการเกษตร 3 ด้าน* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.doae.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 30 พฤศจิกายน 2566).
- กวิณภพ ประเสริฐ. (2567). ทักษะคิดของเกษตรกรในการปลูกกาแฟสายพันธุ์อะราบิกาในพื้นที่อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. [ปริญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:179653>
- เกรียงศักดิ์ สุวรรณธราดล. (2556). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่องยุทธศาสตร์ของประเทศไทยด้านความมั่นคงและความปลอดภัยทางอาหารในข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง กับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน).
- จันทร์เพ็ญ รัชชธรรม. (2543). การเปรียบเทียบค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดเจตคติต่อครูแบบลิเคิร์ตที่มีรูปแบบการตอบแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวัดผลและวิจัยการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์. (ม.ป.ป.). *แบบจำลองที่มีตัวเลือกสองทาง (Binary Response Models)* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: t.ly/OW_gT. (สืบค้นข้อมูล: 20 กันยายน 2567).
- พัฒน์พงศ์ ตีปานา. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดน่าน. [ปริญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ภิรมย์ โสฬส. (2557). การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เยาวลักษณ์ วิริยะ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, และ พลสรายุ สราญรมย์. (2561). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 (หน้า 726-737). นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2549). สเกลคู่ มิติใหม่ในการใช้แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต. เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา, 13(1), 145-151. เข้าถึงได้จาก: http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Ed_Tech/Ed_Techv13n1p145.pdf. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 กุมภาพันธ์ 2566).
- ละเอียต ศิลาน้อย และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). การใช้มาตรประมาณค่าในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(15), 122-126.
- วริศรา สุนา. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์. [ปริญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- วิภากร ศรีวิชัย, นาริรัตน์ สิริสาร และสินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกรในอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 9 (หน้า 1204-1215). นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- วิมลรัตน์ คำขำ, ชัยชาญ วงศ์สามัญ และ ประภัสสร เกียรติสุนนท์. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น. *แก่นเกษตร* 47 (4) : 667-678. ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. (2565). Soaring price of Thailand's imported soybeans during 2022-2023 puts pressure on soybean use. เข้าถึงได้จาก: <https://www.kasikornresearch.com> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 8 พฤศจิกายน 2567)
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). เอกสารประกอบการสอน 475788 การสอนทางกายภาพบำบัด. เข้าถึงได้จาก: <https://ams.kku.ac.th/aallearn/resource/edoc/tech/56web/13eva56.pdf>. (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 กุมภาพันธ์ 2566).
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี.
- สาวิตรี รังสิภัทร์ และคณะ. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, 17 (2), 83-96.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). รายงานประจำปี 2561 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564, 26 มีนาคม). *หนุน เกษตรกรปลูก 'ถั่วเหลือง' พืชเศรษฐกิจสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศ* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.oae.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 10 กันยายน 2567).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565ก). *จับตาวิกฤตสงคราม รัสเซีย - ยูเครน เกษตรฯ ระดมทีม พาณิชย์ วางหมากแก้ปัญหาหาคาปุ๋ยเคมี-อาหารสัตว์ หลังรัสเซียประกาศหยุดส่งออก* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.oae.go.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 24 มีนาคม 2565).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565ข). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2566*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2567*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2568*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2568). *ข้อมูลเศรษฐกิจเกษตร (Online)*. สืบค้นข้อมูลวันที่ 28 มิถุนายน 2568 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://oae.go.th/home/article/386>
- สิรินาถ อินทวา, สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม และนาริรัตน์ สิริสาร. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *แก่นเกษตร* 47 ฉบับพิเศษ 1, 1023-1030.
- สุทิดา โพธาเจริญ. (2550). ความสามารถในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าถั่วเหลืองในประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- สุบิน ยุระรัช. (2565). *ทำไมต้องลิเคิร์ต?*. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 7(1), 152-165.
- สุวารี ใจดวง และณฉัตรพงษ์ แก้วสมพงษ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาปีเพาะปลูก 2561/62 รุ่นที่ 2. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 1 (1), 63-72.
- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก. (2560). *ภัยคุกคามการเกษตรจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.tgo.or.th/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 31 ตุลาคม 2568).

United States Department of Agriculture. (2025). Oilseeds and Products Annual: Bangkok, Thailand [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 31 ตุลาคม 2568).

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1
ชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ภาคผนวกที่ 1
ชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

https://drive.google.com/drive/folders/1KmLBQE4TjToBTjhu_OsGtTb4Trlo3GS7

ภาคผนวกที่ 2

สรุปผลการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group)

ภาคผนวกที่ 2

สรุปผลการประชุมระดมความคิดเห็น (Focus group)

การประชุมระดมความคิดเห็นโครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร” มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร 2) ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง และ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลือง โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานถั่วเหลือง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ผู้รวบรวมผลผลิตในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ แพร่ น่าน และขอนแก่น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

1) อายุของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจในการปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยมักเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้และผลตอบแทนที่สูงกว่าการทำเกษตร ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางถึงสูงวัย

2) การมีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนที่เพียงพอ สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานภายนอก ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญในกระบวนการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยว

3) รายได้ภาคการเกษตรเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรเลือกปลูกพืช โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มักเลือกปลูกพืชที่ให้รายได้และผลตอบแทนสูง นอกจากนี้ การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ยังทำให้เกษตรกรมีต้นทุนด้านปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และค่าแรงงาน ทำให้มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองมากกว่าเกษตรกรที่มีข้อจำกัดด้านรายได้

1.2 ปัจจัยด้านกายภาพ

1) สภาพอากาศที่เหมาะสม โดยเฉพาะความแปรปรวนของอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการเจริญเติบโตของพืชถั่วเหลือง โดยสภาพอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกถั่วเหลือง คือ การมีปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอในช่วงติดฝักและสร้างเมล็ด รวมทั้งการมีอุณหภูมิที่เหมาะสมในช่วงเพาะปลูก เนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อนจัดหรือเย็นจัด มีผลทำให้ต้นถั่วเหลืองชะงักการเจริญเติบโตและปริมาณผลผลิตลดลง

2) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกมีเพียงพอ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยเฉพาะการปลูกถั่วเหลืองหลังนา เนื่องจากน้ำมีผลโดยตรงต่อการงอก การออกดอก และการสร้างเมล็ดของถั่วเหลือง อย่างไรก็ตาม การมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ อาจส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกพืชชนิดอื่นที่เกษตรกรมีมุมมองว่าได้รับผลตอบแทนสูงกว่าถั่วเหลือง เช่น ข้าวนาปรัง และข้าวโพด เป็นต้น

3) ลักษณะพื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม พื้นที่ที่มีความลาดเอียง มีความเรียบสม่ำเสมอและสามารถระบายน้ำได้ดี เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกษตรกรพิจารณาในการปลูกถั่วเหลือง โดยพื้นที่ที่มีการระบายน้ำดี ไม่มีน้ำขัง จะช่วยลดการเน่าเสียของเมล็ดพันธุ์ และความเสี่ยงจากโรคพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ปัจจัยด้านการผลิต

1) แรงงานที่ใช้ในการเพาะปลูก เนื่องจากถั่วเหลืองเป็นพืชที่ใช้แรงงานสูงในการผลิต (High labor-intensive) โดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งในบางพื้นที่ยังขาดเครื่องจักรกลที่สามารถช่วยทดแทนแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้แรงงานในครัวเรือนหรือการจ้างแรงงานภายนอกยังคงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปลูกถั่วเหลืองอยู่

2) เครื่องจักรกลทางการเกษตร เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นและจำนวนแรงงานภาคการเกษตรที่ลดลง ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น การนำเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาใช้เพื่อทดแทนแรงงาน จะช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูกถั่วเหลืองได้ ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองได้มีการปรับตัว โดยมีการใช้เครื่องมือและเครื่องจักรในการปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น เช่น โดรนพ่นยาสารเคมี และรถเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น ซึ่งเป็นการใช้บริการจากผู้ให้บริการภายนอก (Service Provider)

3) การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่เพาะปลูก โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับพันธุ์ที่มีลักษณะทนต่อน้ำท่วมขัง เมล็ดใหญ่ ให้ผลผลิตสูง ฝักดก และฝักแรกอยู่สูงจากระดับพื้นดินเพียงพอที่จะสามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่สูญเสียผลผลิตและไม่มีสิ่งเจือปนในขั้นตอนการเก็บเกี่ยว

1.4 ปัจจัยด้านการตลาด

1) ราคาของผลผลิต เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกถั่วเหลือง เนื่องจากราคาผลผลิตที่สูง คุ่มค่ากับการลงทุนของเกษตรกร รวมถึงการมีเสถียรภาพของราคา สามารถช่วยจูงใจให้เกษตรกรเลือกปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น

2) ช่องทางจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตถั่วเหลืองมีผู้รับซื้อน้อยราย เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ในฐานะผู้รวบรวมในพื้นที่ ต้องการให้มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพื่อลดจำนวนของพ่อค้าคนกลางก่อนเข้าสู่โรงงานแปรรูป เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจำหน่ายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปโดยตรง หรือการจำหน่ายให้โรงงานแปรรูปผ่านสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ส่งผลให้ราคารับซื้อสูงขึ้น

1.5 ปัจจัยด้านสังคม

1) การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับปลูกถั่วเหลือง เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลือง หรือศูนย์ถั่วชุมชน เป็นการสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพในการผลิตให้กับเกษตรกร โดยการเป็นสมาชิกกลุ่มเอื้อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น รถเก็บเกี่ยว รวมถึง การช่วยเหลือลงแรงกันในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อลดต้นทุนการจ้างแรงงาน ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการผลิต เช่น การจัดการศัตรูพืช การเลือกใช้พันธุ์ที่เหมาะสม และเทคนิคการปลูกที่ให้ผลผลิตสูง

2) นโยบายและการสนับสนุนของภาครัฐ เช่น การจัดฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากเกษตรกรยังมีการปลูกแบบดั้งเดิม และไม่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตในบางพื้นที่ ส่งผลให้ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงมีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตถั่วเหลืองได้

2. ความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต

1) การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เกษตรกรมีความต้องการให้มีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูก รวมถึงการส่งเสริมการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ภายในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ได้ง่าย ลดต้นทุนการผลิต และลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น และสามารถผลิตผลผลิตได้ตรงตามความต้องการของตลาด

2) การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร โดยเฉพาะเครื่องจักรกลสำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการปรับระดับพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถช่วยการเพิ่มคุณภาพของผลผลิต และลดความสูญเสียในกระบวนการเก็บเกี่ยว รวมถึงช่วยลดการใช้แรงงานคนที่มีขาดแคลนในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว

2.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด

- 1) ราคาซื้อขายล่วงหน้า เกษตรกรมีความต้องการทราบข้อมูลดังกล่าวเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกปลูกถั่วเหลือง รวมถึงการคาดการณ์ผลตอบแทนจากการผลิตปลูกถั่วเหลือง
- 2) เกณฑ์คุณภาพมาตรฐานการรับซื้อเมล็ดถั่วเหลือง เกษตรกรต้องการให้มีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานเมล็ดถั่วเหลืองที่ใช้ในการรับซื้อของตลาด เพื่อให้สามารถปรับปรุงการผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด
- 3) ข้อมูลแหล่งรับซื้อผลผลิต เกษตรกรต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งรับซื้อเมล็ดถั่วเหลืองในพื้นที่เพิ่มเติมจากแหล่งเดิมที่เคยใช้บริการ เพื่อเพิ่มทางเลือกในการจำหน่ายให้แก่เกษตรกรและเข้าถึงได้สะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีของเกษตรกรในอำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า บางรายนำผลผลิตไปจำหน่ายที่สหกรณ์การเกษตรอำเภอคอนสาร ซึ่งอยู่ต่างพื้นที่ เนื่องจากขาดข้อมูลเกี่ยวกับจุดรับซื้อของสหกรณ์ที่เปิดให้บริการในพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรต้องแบกรับภาระด้านต้นทุนการขนส่งที่สูงขึ้น และเสียโอกาสในการเข้าถึงตลาดที่ใกล้และมีความเหมาะสมกว่า

2.3 ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

- 1) เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เกษตรกรต้องการการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะประจำพันธุ์เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูก รวมถึงการมีพันธุ์ถั่วเหลืองใหม่ทดแทนพันธุ์ดั้งเดิม และราคาไม่สูง เนื่องจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ มีอัตราการงอกสูง เมล็ดใหญ่ ฝักดก และฝักแรกอยู่สูงจากระดับพื้นดินเพียงพอที่จะสามารถใช้รถเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีผลผลิตต่อไร่สูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น โดยเกษตรกรเสนอแนะให้มีการทำแปลงทดลองเพื่อเปรียบเทียบแต่ละพันธุ์ในพื้นที่
- 2) รถเก็บเกี่ยวสำหรับถั่วเหลืองโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้รถเกี่ยวข้าวในการเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ทำให้เกิดสิ่งเจือปนและความสูญเสียผลผลิตในการเก็บเกี่ยว การใช้เครื่องจักรกลเฉพาะทางสำหรับเก็บเกี่ยวถั่วเหลืองจะสามารถลดการสูญเสียผลผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บเกี่ยวได้
- 3) แหล่งน้ำในการเพาะปลูก เนื่องจากปริมาณน้ำที่เพียงพอและเหมาะสมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร โดยเฉพาะในช่วงการงอก เจริญเติบโต และการสร้างเมล็ด เกษตรกรจึงต้องการให้มีการสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานในพื้นที่ปลูก
- 4) การสนับสนุนเงินทุน เกษตรกรมีความต้องการให้รัฐสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ยเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการผลิตถั่วเหลือง ซึ่งจะช่วยลดภาระหนี้สินและเพิ่มโอกาสในการลงทุนด้านการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร

- 1) การจัดกิจกรรมประกวดแปลงถั่วเหลืองและมอบรางวัล เกษตรกรมีความเห็นว่าเป็นการเพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพผลผลิตและการพัฒนาแปลงของตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2) การจัดทัศนศึกษาดูงานแปลงตัวอย่าง เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ จะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำแนวคิด เทคนิค หรือวิธีการที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนได้อย่างเหมาะสม
- 3) การจัดตั้งแปลงสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้แก่เกษตรกร ช่วยให้เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในแปลงของตนเองได้จริง ส่งผลให้สามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตถั่วเหลือง รวมถึง สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น

2.5 ด้านการส่งเสริมการตลาด

1) การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาดจากภาครัฐ เกษตรกรเห็นว่าภาครัฐควรมีบทบาทในการพัฒนาและสร้างระบบตลาดสำหรับผลผลิตถั่วเหลืองให้มีเสถียรภาพมากขึ้น เช่น การจัดตั้งตลาดกลางสำหรับการซื้อขายถั่วเหลืองในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค หรือการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้รับซื้อ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับราคาซื้อขายล่วงหน้าก่อนถึงฤดูกาลเพาะปลูก เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน

2) มาตรการประกันราคาถั่วเหลือง เกษตรกรมีความต้องการให้มีการจัดทำโครงการประกันราคาผลผลิตถั่วเหลืองในลักษณะเดียวกับสินค้าเกษตรชนิดอื่น เช่น ข้าว หรือข้าวโพด ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคา และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นในระยะยาว

3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตถั่วเหลืองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.1 เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง

1) ราคาผลผลิตถั่วเหลืองไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจลดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง และเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า นอกจากนี้ **เกณฑ์การรับซื้อถั่วเหลืองยังขาดความชัดเจนและไม่เป็นธรรม** ส่งผลให้เกษตรกรอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เนื่องจากไม่มีอำนาจต่อรองราคาผลผลิตได้อย่างเหมาะสม

2) การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อปริมาณผลผลิตต่อไร่และคุณภาพของผลผลิต เช่น เมล็ดมีขนาดเล็ก ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาต่ำกว่ามาตรฐาน นอกจากนี้ เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนามีราคาแพง เนื่องจากเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ปลูกในช่วงฤดูฝน ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และความต้องการสูง ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

3) ถั่วเหลืองไม่มีเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวที่ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะ เกษตรกรต้องดัดแปลงรถเกี่ยวข้าวเพื่อนำมาใช้เก็บเกี่ยวถั่วเหลือง ทำให้ผลผลิตเสียหายประมาณร้อยละ 30 เนื่องจากลักษณะของรถเกี่ยวข้าวไม่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกและลักษณะต้นของถั่วเหลือง นอกจากนี้ เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองไม่พร้อมกันเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว เกษตรกรมักเรียกรถเกี่ยวมาเก็บเกี่ยวพร้อมกัน ทำให้ผลผลิตบางส่วนยังไม่เหลืองเต็มที่และมีสีเขียวติด ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์รับซื้อของตลาด ส่งผลให้เกษตรกรได้รับราคาต่ำกว่ามาตรฐาน

4) นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมปลูกถั่วเหลืองไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ยังขาดความชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย เมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น เช่น เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปรังได้รับการสนับสนุนไร่ละ 1,000 บาท หรือการประกันราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรขาดความมั่นใจในการวางแผนผลิตถั่วเหลืองในระยะยาว

5) ต้นทุนต่อไร่ในการผลิตถั่วเหลืองค่อนข้างสูง ซึ่งค่าใช้จ่ายหลักคือค่าเมล็ดพันธุ์และค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรไม่มีเงินทุนมากพอที่ปลูกเต็มพื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่ เกษตรกรบางรายเลือกที่จะไม่ปลูกพืชเพื่อให้สอดคล้องกับเงินทุน ทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง

6) เกษตรกรบางรายมีแปลงถั่วเหลืองอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำในการเพาะปลูก โดยเฉพาะช่วงการพัฒนาฝักและการสร้างเมล็ดของถั่วเหลือง หากได้ขาดน้ำ จะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตและคุณภาพของเมล็ดถั่วเหลือง ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องสูบน้ำเพื่อใช้ในแปลงถั่วเหลือง ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นจากค่าน้ำมันและค่าแรงในการสูบน้ำ

7) การรับรู้ราคาซื้อขายถั่วเหลืองในฤดูกาลถัดไปมีความล่าช้า ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะรู้ราคาในช่วงใกล้การเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อวางแผนผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร รวมถึงการตัดสินใจเลือกปลูกพืชด้วย

8) สภาพอากาศแปรปรวนและฝนตกไม่เป็นไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะเมื่อฝนตกในช่วงเก็บเกี่ยว ผลผลิตถั่วเหลืองอยู่ ส่งผลให้เมล็ดถั่วเหลืองเสียหายจากความชื้นและคุณภาพเมล็ดลดลง

3.2 ผู้รวบรวมผลผลิตในพื้นที่

1) คุณภาพของเมล็ดถั่วเหลืองที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายไม่เป็นไปตามมาตรฐานการรับซื้อของโรงงาน ถั่วเหลือง เนื่องจากมีสิ่งเจือปนและความชื้นเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงงานกำหนด และเกษตรกรจำหน่ายให้ผู้รวบรวมในรูปแบบคละเมล็ด เนื่องจากเกษตรกรขาดกระบวนการคัดเมล็ดและทำความสะอาดผลผลิตเบื้องต้นก่อน การจำหน่าย ส่งผลทำให้ราคาซื้อของเกษตรกรต่ำ นอกจากนี้ เมล็ดถั่วเหลืองมีขนาดเล็ก ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีคุณภาพและสภาพอากาศแปรปรวน

2) ผู้รวบรวมเพื่อส่งโรงงานแปรรูป/โรงงานแปรรูปที่รับซื้อผลผลิตโดยตรงมีน้อยราย และเป็นผู้กำหนดราคาซื้อ ทำให้เกษตรกรและผู้รวบรวมผลผลิตไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา ส่งผลต่อราคาซื้อของเกษตรกร

3) สหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตถั่วเหลืองจากเกษตรกรและจำหน่ายให้โรงงานอุตสาหกรรม ประสบปัญหาขาดแคลนเครื่องจักรที่ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดถั่วเหลืองก่อนจำหน่ายให้โรงงาน โดยเฉพาะเครื่องร่อนถั่วเหลืองเพื่อคัดแยกสิ่งเจือปนและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตให้ได้ตามมาตรฐานก่อนจำหน่าย ทำให้ถูกหักลดค่าความชื้นและสิ่งเจือปน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับราคาที่สหกรณ์และเกษตรกรจะได้รับ นอกจากนี้ ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตถั่วเหลืองจะออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ลานตากไม่เพียงพอกับปริมาณถั่วเหลือง ส่งผลให้สหกรณ์ต้องเปิดรับซื้อเป็นช่วงๆ

3.3 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่นโยบายหรือมาตรการการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองยังไม่รวดเร็วและทั่วถึง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยสูง และไม่ได้อึดตามข่าวสารจากช่องทางดิจิทัลหรืออินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เกษตรกรมีข้อจำกัดด้านเวลาและความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากเกษตรกรมีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย เช่น มีการปลูกหลายชนิด ทำให้เวลาว่างของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่สอดคล้องกัน

2) ทักษะและพฤติกรรมของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความคุ้นชินกับการปลูกถั่วเหลืองแบบดั้งเดิม โดยอาศัยประสบการณ์และวิธีการที่ถ่ายทอดกันในชุมชน ส่งผลต่อการยอมรับและการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตถั่วเหลือง รวมถึงเกษตรกรไม่มีการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดถั่วเหลืองก่อนจำหน่าย เช่น การคัดแยก หรือการทำความสะอาด เป็นต้น เพื่อให้ได้ราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมองว่าเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มเติม ทั้งด้านแรงงาน เวลา และต้นทุนในการปฏิบัติ

3) นโยบายของภาครัฐในส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย และไม่มีมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนและครอบคลุม เช่น การประกันราคา หรือการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกปลูกพืชของเกษตรกร นอกจากนี้ เกษตรกรมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับพืชอื่นที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่ชัดเจนและต่อเนื่องมากกว่า เช่น ข้าวโพด และอ้อย เป็นต้น ส่งผลให้ถั่วเหลืองถูกจัดอยู่ในฐานะพืชรอง

ภาคผนวกที่ 3

คำอธิบายทัศนคติของเกษตรกรในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง และความต้องการของเกษตรกร
ต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

ตารางผนวกที่ 3.1 (ต่อ)

รายการ/ข้อคำถาม	คำอธิบาย
4. ปัจจัยด้านสังคม (ต่อ)	
4.6 การให้คำปรึกษา/ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของ ภาครัฐ/เอกชน	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่า 4.6 การให้คำปรึกษา/คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ/เอกชน มีความสำคัญต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับมากที่สุด
4.7 การสนับสนุนปัจจัย การผลิตจากภาครัฐและเอกชน	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่า การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐและเอกชน มีความสำคัญต่อการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ ปัจจัยนี้มีความสำคัญในการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองระดับมากที่สุด

2. คำอธิบายความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

การสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง เพื่อให้ทราบถึงระดับความต้องการของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ที่อยากให้มีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง โดยจะมีการส่งเสริม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ในตารางผนวกที่ 3.2

ตารางผนวกที่ 3.2 คำอธิบายความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง

รายการ/ข้อความ	คำอธิบาย
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิต	
1.1 การคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูกในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด
1.2 อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด
1.3 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด
1.4 การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยที่เหมาะสมในระดับใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด

ตารางผนวกที่ 3.2 (ต่อ)

รายการ/ข้อความ	คำอธิบาย
4. ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร	
4.3 การส่งเสริมแบบกลุ่ม	<p>การประเมินความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับใด (การประชุมกลุ่ม การจัดฝึกอบรม การจัดงานวันเกษตร และการจัดทัศนศึกษา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าคะแนน 1 คือ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับน้อยที่สุด - ค่าคะแนน 2 คือ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับน้อย - ค่าคะแนน 3 คือ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับปานกลาง - ค่าคะแนน 4 คือ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก - ค่าคะแนน 5 คือ เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมากที่สุด

ภาคผนวกที่ 4

ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ของกลุ่มที่ได้รับมาตรฐาน GAP และกลุ่มที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP

ตารางผนวกที่ 4.1 ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ของกลุ่มที่ได้รับมาตรฐาน GAP และกลุ่มที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ในปีเพาะปลูก 2566/2567

รายการ	ราคา (บาท/กิโลกรัม)			
	เกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP		เกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP	
	ปลูก	ไม่ปลูก	ปลูก	ไม่ปลูก
ถั่วเหลืองรุ่น 1	17.21	15.85	17.59	17.58
ถั่วเหลืองรุ่น 2	19.70	19.13	19.87	19.84
ถั่วเหลืองรวม	18.46	17.49	18.73	18.71
ราคาเฉลี่ย	18.82		18.92	

ภาคผนวกที่ 5
ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติ

ตารางผนวกที่ 5.3 ผลการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation analysis)

```
. corr D_soybean Age Educ Exper House Inc Cost Farm Water Group Gap Tech
(obs=678)
```

	D_soybean	Age	Educ	Exper	House	Inc	Cost	Farm	Water	Group	Gap	Tech
D_soybean	1.0000											
Age	0.0512	1.0000										
Educ	0.0497	-0.4485	1.0000									
Exper	-0.0561	0.6120	-0.3296	1.0000								
House	0.1087	-0.1078	0.1544	-0.0889	1.0000							
Inc	0.0686	0.0513	0.0406	0.0505	0.0906	1.0000						
Cost	0.0508	0.0650	-0.0504	0.0378	0.0054	0.0104	1.0000					
Farm	-0.0294	-0.0516	0.1354	0.0598	0.2074	0.5126	0.0404	1.0000				
Water	0.1962	0.0097	-0.0205	-0.0404	0.0492	0.0298	0.0058	0.0255	1.0000			
Group	0.1378	0.0398	0.0467	-0.0664	0.0988	0.0216	-0.0313	-0.0111	0.1593	1.0000		
Gap	-0.0522	0.0476	0.0371	-0.0232	0.0832	0.0105	0.0053	-0.0026	0.0882	0.2915	1.0000	
Tech	0.0983	0.0701	0.1501	0.0471	0.1091	0.1373	0.0266	0.1728	0.1131	0.1305	0.0536	1.0000